

TARPTAUTINIAI VIDAUS AUDITO S T A N D A R T A I

**INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE PROFESSIONAL
PRACTICE OF INTERNAL AUDITING**

**PRIVALOMOS NUOSTATOS
MANDATORY GUIDANCE**

VIDAUS AUDITO APIBRĖŽIMAS
DEFINITION OF INTERNAL AUDITING

TARPTAUTINIAI STANDARTAI
INTERNATIONAL STANDARDS

ETIKOS KODEKSAS
CODE OF ETHICS

2013

VIDAUS AUDITORIŲ INSTITUTAS
247 Maitland Avenue
Altamonte Springs, Florida 32701-4201

VIDAUS AUDITORIŲ ASOCIACIJA Lietuvoje įkurta 1997 metais. Asociacija 2000 metais prisijungė prie tarptautinio Vidaus auditorių instituto (The Institute of Internal Auditors – IIA). Šiuo metu Lietuvos vidaus auditorių asociacija vienija apie 200 vidaus audito specialistų. Pagrindinės asociacijos veiklos kryptys:

- Vidaus auditorių bendradarbiavimo skatinimas, žinių ir geriausios praktikos skleidimas vidaus audito, kontrolės, rizikos valdymo ir organizacijų valdymo srityse.
- Vidaus auditorių mokymo organizavimas.
- Vidaus auditorių atestavimas.
- Vidaus audito profesijos atstovavimas.

Kviečiame ir Jus tapti Lietuvos vidaus auditorių asociacijos nariu:

- Geriau susipažinsite su vidaus audito, kontrolės ir rizikos valdymo specialistų bendruomene Lietuvoje ir pasaulyje.
- Tapę Vidaus auditorių instituto (VAI) nariais, turėsite išskirtinę galimybę naudotis šios srities patirtimi.
- Galėsite dalyvauti mokymo renginiuose, nemokamai naudositės Vidaus auditorių asociacijos (VAA) biblioteka.

INFORMACIJA: www.vaa.lt

Leidinio sudarytojas Jurgis Balaišis

Vertėjos Gražina Slivinskienė, Ina Lukošienė

Redaktorė Vitalija Čypienė

Autorinių teisių savininkas – Vidaus auditorių institutas (247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201. USA) – suteikė leidimą Vidaus auditorių instituto Lietuvos skyriui spausdinti šį vertimą, visais esminiais aspektais atitinkantį originalą. Nė viena šio dokumento dalis negali būti kopijuojama, saugoma informacinių sistemų atmintyje arba perduodama kokia nors forma (elektroninėmis, mechaninėmis, fotokopijų, įrašymo ar kitomis priemonėmis) be išankstinio raštiško Vidaus auditorių instituto leidimo.

Permission has been obtained from the copyright holder, The Institute of Internal Auditors, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA, to publish this translation, which is the same in all material respects, as the original unless approved as changed. No part of this document may be reproduced, stored in any retrieval system, or transmitted in any form, or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission of IIA, Inc. or Lithuania Chapter of The Institute of Internal Auditors.

The Institute of Internal Auditors is an international association dedicated to the continuing professional development of the individual internal auditor and the internal auditing profession.

Copyright © 2009 by The Institute of Internal Auditors, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA. All rights reserved.

TURINYS

TABLE OF CONTENTS

P R A T A R M Ė	7	1210 – Profesionalumas	25
VIDAUS AUDITO APIBRĖŽIMAS.....	9	1200 – Proficiency and Due Professional Care.....	26
DEFINITION OF INTERNAL AUDITING	10	1210 – Proficiency.....	26
TARPTAUTINIAI STANDARTAI	11	1220 – Reikiamas profesinis atidumas.	27
ĮVADAS	11	1220 – Due Professional Care	28
INTERNATIONAL STANDARDS	12	1230 – Nuolatinis profesinis tobulėjimas	29
INTRODUCTION	12	1300 – Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programa	29
KOKYBĖS STANDARTAI.....	17	1230 – Continuing Professional Development.....	30
1000 – Tikslai, įgaliojimai ir funkcijos	17	1300 – Quality Assurance and Improvement Program.....	30
1010 –Vadovavimasis Vidaus audito apibrėžimu, Etikos kodeksu ir Standartais	17	1310 – Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos reikalavimai.....	31
ATTRIBUTE STANDARDS	18	1311 – Vidinis vertinimas	31
1000 – Purpose, Authority, and Responsibility	18	1312 – Išorinis įvertinimas.....	31
1010 – Recognition of the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards in the Internal Audit Charter	18	1310 – Requirements of the Quality Assurance and Improvement Program.....	32
1100 – Nepriklausomumas ir objektyvumas.....	19	1311 – Internal Assessments	32
1110 – Nepriklausomumas organizacijoje	19	1312 – External Assessments	32
1100 – Independence and Objectivity..	20	1320 – Pranešimas apie kokybės užtikrinimo ir gerinimo programą	33
1110 – Organizational Independence...	20	1320 – Reporting on the Quality Assurance and Improvement Program	34
1111 – Tiesioginis bendravimas su taryba (valdyba)	21	1321 – Teiginio „vidaus audito veikla atitinka tarptautinius vidaus audito standartus“ vartojimas.....	35
1120 – Asmeninis objektyvumas.....	21	1322 – Neatitikimų atskleidimas	35
1111 – Direct Interaction with the Board	22	1321 – Use of “Conforms with the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing”	36
1120 – Individual Objectivity.....	22	1322 – Disclosure of Nonconformance	36
1130 – Trukdžiai nepriklausomumui ar objektyvumui.....	23		
1130 – Impairment to Independence or Objectivity	24		
1200 – Profesionalumas ir reikiamas profesinis atidumas	25		

VEIKLOS STANDARTAI	37	2230 – Engagement Resource Allocation	54
2000 – Vadovavimas vidaus audito veiklai.....	37	2240 – Užduoties atlikimo programa...	55
2010 – Planavimas.....	37	2300 – Užduoties atlikimas	55
PERFORMANCE STANDARDS	38	2310 – Informacijos rinkimas.....	55
2000 – Managing the Internal Audit Activity	38	2320 – Analizė ir vertinimas	55
2010 – Planning.....	38	2240 – Engagement Work Program.....	56
2020 – Planų pateikimas ir patvirtinimas	39	2300 – Performing the Engagement.....	56
2030 – Išteklių valdymas	39	2310 – Identifying Information	56
2020 – Communication and Approval .	40	2320 – Analysis and Evaluation	56
2030 – Resource Management	40	2330 – Informacijos dokumentavimas .	57
2040 – Politika ir procedūros	41	2340 – Užduoties atlikimo priežiūra	57
2050 – Koordinavimas.....	41	2330 – Documenting Information.....	58
2060 – Atsiskaitymas aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai) .	41	2340 – Engagement Supervision	58
2040 – Policies and Procedures	42	2400 – Rezultatų pateikimas	59
2050 – Coordination	42	2410 – Ataskaitos turinys.....	59
2060 – Reporting to Senior Management and the Board.....	42	2400 – Communicating Results.....	60
2070 – Išorės paslaugų teikėjas ir organizacijos atsakomybė už vidaus auditą.....	43	2410 – Criteria for Communicating.....	60
2100 – Veiklos pobūdis (sritis).....	43	2420 – Ataskaitų kokybė.....	61
2110 – Organizacijos valdymas.....	43	2421 – Klaidos ir praleidimai.....	61
2070 – External Service Provider and Organizational Responsibility for Internal Auditing.....	44	2420 – Quality of Communications.....	62
2100 – Nature of Work	44	2421 – Errors and Omissions	62
2110 – Governance.....	44	2430 – Teiginio „atlikta vadovaujantis tarptautiniais vidaus audito standartais“ vartojimas.....	63
2120 – Rizikos valdymas	45	2431 – Neatitikimų atskleidimas	63
2120 – Risk Management.....	46	2440 – Ataskaitos platinimas.....	63
2130 – Kontrolė.....	47	2430 – Use of “Conducted in Conformance with the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing”.....	64
2130 – Control.....	48	2431 – Engagement Disclosure of Nonconformance.....	64
2200 – Užduoties planavimas.....	49	2440 – Disseminating Results	64
2201 – Plano rengimas.....	49	2500 – Pažangos stebėjimas	67
2200 – Engagement Planning.....	50	2600 – Informavimas apie prisiimtą riziką	67
2201 – Planning Considerations	50	2500 – Monitoring Progress	68
2210 – Užduoties tikslai.....	51	2600 – Communicating the Acceptance of Risks	68
2210 – Engagement Objectives	52	PAGRINDINĖS SĄVOKOS.....	69
2220 – Užduoties apimtis.....	53	GLOSSARY	70
2230 – Užduoties išteklių panaudojimas	53	ETIKOS KODEKSAS	83
2220 – Engagement Scope	54	ETIKOS KODEKSO ĮVADAS.....	83

ETIKOS KODEKSO TAIKYMAS IR	PRINCIPAI	85
ĮGYVENDINIMAS	PRINCIPLES	86
CODE OF ETHICS	ELGESIO TAISYKLĖS	87
INTRODUCTION TO THE CODE OF	RULES OF CONDUCT.....	88
ETHICS.....		
APPLICABILITY AND		
ENFORCEMENT OF THE		
CODE OF ETHICS.....		84

P R A T A R M Ė

Ši Tarptautinių vidaus audito standartų (toliau – *Standartai*) redakcija įsigaliojo nuo 2013 m. sausio 1 d.

Pastaraisiais metais vyksta kai kurie vidaus audito praktinės veiklos pokyčiai. Visa tai sąlygoja vidaus audito veiklos standartų bei audito procedūrų tobulinimą.

Šiuo metu vidaus audito sistemą sudaro *privalomos* ir *griežtai rekomenduojamos nuostatos*, kurios išdėstytos Vidaus auditorių instituto 2009 metais išleistame dokumentų rinkinyje „Tarptautinės profesinės praktikos pagrindai“ (*International Professional Practices Framework –IPPF*).

Privalomos nuostatos – tai *Vidaus audito apibrėžimas, Tarptautiniai standartai ir Etikos kodeksas. Privalomosiomis nuostatomis* būtina vadovautis atliekant vidaus auditą. *Griežtai rekomenduojamos nuostatos* – tai *Veiklos programos, Praktiniai patarimai ir Praktikos vadovai*.

Šiame leidinyje lietuvių ir anglų kalbomis pateikiame *privalomas nuostatas*.

Leidžiant *Standartus* lietuvių kalba iškyla lietuviškų terminų problema. Lietuviškuose *Standartų* leidiniuose kartais vartojami skirtingi terminai tiems patiems dalykams ar reiškiniams apibūdinti. Tai susiję su tuo, kad vidaus audito srities terminai dar nėra visiškai nusistovėję – jie tikslinami plėtojantis vidaus audito teorijai ir praktikai. Vieni iš tokių problemiškų terminų – *assurance services, assurance engagements, assurance activity* (*užtikrinimo paslaugos, užtikrinimo užduotys, užtikrinimo veikla*). Ankstesniuose *Standartų* leidiniuose tokia veikla buvo vadinama tiesiog audito, garantavimo, tikrinimo ir vertinimo veikla. Diskusijų gali kilti ir, pavyzdžiui, dėl šių terminų: *governance* (organizacijos valdymas), *add value* (pridėtinė vertė), *adequate control* (pakankama, tinkama kontrolė), *engagement* (užduotis), *nature of work* (veiklos pobūdis, sritis), *responsibilities* (funkcijos, pareigos, atsakomybė), *implementation standards* (įgyvendinimo, diegimo standartai) ir pan.

Mieli kolegos, tikime, kad šis *Standartų* leidinys padės sėkmingiau taikyti atnaujintų *Standartų* reikalavimus. Kviečiame konstruktyviais pasiūlymais prisidėti prie *Standartų* lietuviškos terminijos tobulinimo.

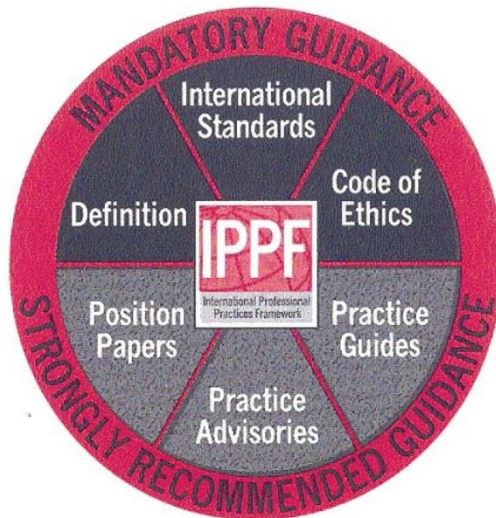
Pastabas ir pasiūlymus dėl leidinio pateikite Lietuvos vidaus auditorių asociacijos valdybai el. p. vaa.asociacija@gmail.com.

LEIDĖJAI

**TARPTAUTINIAI PROFESINĖS PRAKTIKOS
PAGRINDAI
INTERNATIONAL PROFESSIONAL PRACTICES FRAMEWORK**

PRIVALOMOS NUOSTATOS

Apibrėžimas, Tarptautiniai standartai, Etikos kodeksas

Veiklos programos, Praktiniai patarimai, Praktikos vadovai

GRIEŽTAI REKOMENDUOJAMOS NUOSTATOS

VIDAUS AUDITO APIBRĖŽIMAS

Vidaus auditas yra nepriklausoma, objektyvi užtikrinimo ir konsultavimo veikla, skirta kurti pridėtinę vertę organizacijai ir padėti gerinti jos veiklą. Vidaus auditas prisideda prie organizacijos tikslų įgyvendinimo, sistemingai ir visapusiškai vertindamas ir padėdamas gerinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų veiksmingumą.

DEFINITION OF INTERNAL AUDITING

Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes.

TARPTAUTINIAI STANDARTAI

Ivadas

Vidaus auditas atliekamas skirtingoje teisinėje ir kultūrinėje aplinkoje; organizacijos skiriasi savo tikslais, dydžiu, sudėtingumu, struktūra; vidaus auditą atlieka pačios organizacijos arba kitų organizacijų darbuotojai. Visi šie skirtumai turi įtakos vidaus audito praktinei veiklai, todėl Vidaus auditorių instituto (VAI) parengtų Tarptautinių vidaus audito standartų (toliau – *Standartai*) laikymasis yra būtina prielaida, kad vidaus auditoriai ir vidaus auditas tinkamai atliktų savo paskirtį.

Jei dėl šalies įstatymų ar norminių teisės aktų vidaus auditoriai negali laikytis ar vidaus audito veikla negali būti atliekama laikantis kai kurių *Standartų* punktų, būtina laikytis visų kitų *Standartų* reikalavimų, siekiant pateikti reikalingą informaciją.

Jei vadovaujamas ne tik šiais *Standartais*, bet ir kitų autoritetinių organų išleistais standartais, apie tai reikėtų pažymėti ataskaitose. Tais atvejais, kai šie *Standartai* ir kiti standartai kelia skirtingus reikalavimus, vidaus audito veikla turi būti atliekama ir vidaus auditoriai turi vadovautis šiais *Standartais*, o kitais standartais galima vadovautis tais atvejais, kai juose keliami griežtesni reikalavimai.

Standartų tikslas:

1. Nustatyti pagrindinius vidaus audito veiklos principus.
2. Pateikti sistemą, kuria vadovaujantis atliekamas ir plėtojamas visapusiš naudą teikiantis vidaus auditas.
3. Nustatyti vidaus audito veiklos vertinimo pagrindus.
4. Padėti gerinti organizacijos raidą ir veiklą.

INTERNATIONAL STANDARDS

Introduction

Internal auditing is conducted in diverse legal and cultural environments; within organizations that vary in purpose, size, complexity, and structure; and by persons within or outside the organization. While differences may affect the practice of internal auditing in each environment, conformance with The IIA's *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards)* is essential in meeting the responsibilities of internal auditors and the internal audit activity.

If internal auditors or the internal audit activity is prohibited by law or regulation from conformance with certain parts of the *Standards*, conformance with all other parts of the *Standards* and appropriate disclosures are needed.

If the *Standards* are used in conjunction with standards issued by other authoritative bodies, internal audit communications may also cite the use of other standards, as appropriate. In such a case, if inconsistencies exist between the *Standards* and other standards, internal auditors and the internal audit activity must conform with the *Standards*, and may conform with the other standards if they are more restrictive.

The purpose of the *Standards* is to:

1. Delineate basic principles that represent the practice of internal auditing.
2. Provide a framework for performing and promoting a broad range of value-added internal auditing.
3. Establish the basis for the evaluation of internal audit performance.
4. Foster improved organizational processes and operations.

Standartai – tai dokumentas, kuriame išdėstyti tam tikrais principais pagrįsti privalomi reikalavimai. *Standartus* sudaro:

- pagrindiniai vidaus audito veiklos atlikimo ir jos veiksmingumo vertinimo reikalavimai, kurie pasaulio mastu taikomi ir asmenims, ir organizacijoms.
- *Standartuose* vartojamų terminų ar sąvokų paaiškinimai.

Standartuose vartojami terminai apibūdinami skyriuje „Pagrindinės sąvokos“. Pažymėtina, kad *Standartuose* žodis „turi“ (angl. – *must*) reiškia besąlyginį reikalavimą, o žodis „turėtų“ (angl. – *should*) vartojamas tada, kai norima pasakyti, kad reikalaujama vadovautis *Standartais*, nebent sprendimą jų netaikyti pateisintų aplinkybės.

Siekiant teisingai taikyti *Standartus*, reikia suprasti juose išdėstytų reikalavimų esmę, jų paaiškinimus ir skyriuje „Pagrindinės sąvokos“ pateiktą terminų reikšmes.

Standartus sudaro Kokybės standartai ir Veiklos standartai. Kokybės standartuose apibrėžiami reikalavimai organizacijoms ir asmenims, teikiantiems vidaus audito paslaugas. Veiklos standartuose apibūdinamas vidaus audito paslaugų pobūdis ir pateikiami kokybės kriterijai, kuriais remiantis gali būti vertinamos vidaus audito paslaugos. Kokybės ir Veiklos standartai taikomi visoms vidaus audito paslaugoms.

Įgyvendinimo standartuose smulkiau paaiškinama, kaip Kokybės ir Veiklos standartai taikomi atliekant užtikrinimo veiklą (A - *assurance*) ir kaip jie taikomi atliekant konsultavimo veiklą (C - *consulting*).

Užtikrinimo paslaugos – tai vidaus auditoriaus nustatytų faktų objektyvus įvertinimas, siekiant pateikti nepriklausomą nuomonę ar išvadas dėl subjekto, veiklos, funkcijos, proceso, sistemos ar kito dalyko. Atliekant užtikrinimo užduotį, audito pobūdį ir apimtį pasirenka vidaus auditorius. Teikiant užtikrinimo paslaugas, dalyvauja trys šalys:

The *Standards* are principles-focused, mandatory requirements consisting of:

- Statements of basic requirements for the professional practice of internal auditing and for evaluating the effectiveness of performance, which are internationally applicable at organizational and individual levels.
- Interpretations, which clarify terms or concepts within the Statements.

The *Standards* employ terms that have been given specific meanings that are included in the Glossary. Specifically, the *Standards* use the word “must” to specify an unconditional requirement and the word “should” where conformance is expected unless, when applying professional judgment, circumstances justify deviation.

It is necessary to consider the Statements and their Interpretations as well as the specific meanings from the Glossary to understand and apply the *Standards* correctly.

The structure of the *Standards* is divided between Attribute and Performance Standards. Attribute Standards address the attributes of organizations and individuals performing internal auditing. The Performance Standards describe the nature of internal auditing and provide quality criteria against which the performance of these services can be measured. The Attribute and Performance Standards are also provided to apply to all internal audit services.

Implementation Standards are also provided to expand upon the Attribute and Performance standards, by providing the requirements applicable to assurance (A) or consulting (C) activities.

Assurance services involve the internal auditor’s objective assessment of evidence to provide an independent opinion or conclusions regarding an entity, operation, function, process, system, or other subject matter. The nature and scope of the assurance engagement are determined by the internal auditor. There are generally three parties involved in assurance services:

- 1) asmuo ar jų grupė, tiesiogiai susijusi su subjektu, veikla, funkcija, procesu, sistema ar kitu dalyku – proceso savininkas;
- 2) vertinantis asmuo ar jų grupė – vidaus auditorius;
- 3) atliktu įvertinimu pasinaudojantis asmuo ar jų grupė –vartotojas.

Konsultavimo paslaugos yra patarimo pobūdžio veikla ir jos teikiamos tada, kai klientas jų prašo. Konsultavimo užduoties pobūdis ir apimtis priklauso nuo to, kaip susitariama su klientu. Teikiant konsultavimo paslaugas, dažniausiai dalyvauja dvi šalys: 1) paslaugas siūlantis asmuo ar jų grupė – vidaus auditorius, 2) patarimo prašantis ir jį gaunantis asmuo ar jų grupė – klientas. Vidaus auditorius, teikdamas konsultavimo paslaugas, turi išlikti objektyvus ir nesiimti vadovų funkcijų.

Standartai yra skirti vidaus auditoriams ir vidaus audito tarnyboms. Visi vidaus auditoriai yra atsakingi už Standartų reikalavimų, susijusių su individualiu objektyvumu, profesionalumu ir reikiamu profesiniu atidumu, laikymąsi. Vidaus auditoriai taip pat atsakingi už laikymąsi Standartų, kuriuose apibrėžta atsakomybė už atliekamą darbą. Vidaus audito vadovai yra atsakingi už tai, kad visa vidaus audito veikla būtų vykdoma vadovaujantis Standartais.

Standartų peržiūra ir raida yra nenutrūkstamas procesas. Tarptautinių vidaus audito standartų valdyba, prieš paskelbdama *Standartus*, daug konsultuojasi ir diskutuoja *Standartų* klausimais. *Standartų* projektą ji paskelbia pasaulio mastu, norėdama sužinoti visuotinę nuomonę. Visi *Standartų* projektai skelbiami VAI interneto svetainės puslapyje ir pateikiami visiems VAI skyriams.

Pasiūlymus ar pastabas dėl *Standartų* galima teikti adresu:

Institute of Internal Auditors

Standards and Guidance

247 Maitland Avenue

Altamonte Springs, FL 32701-4201, USA

E-mail: guidance@theiia.org

Web: <http://www.theiia.org>

- 1) the person or group directly involved with the entity, operation, function, process, system, or other subject matter — the process owner,
- 2) the person or group making the assessment — the internal auditor, and
- 3) the person or group using the assessment — the user.

Consulting services are advisory in nature, and are generally performed at the specific request of an engagement client. The nature and scope of the consulting engagement are subject to agreement with the engagement client. Consulting services generally involve two parties: (1) the person or group offering the advice — the internal auditor, and (2) the person or group seeking and receiving the advice — the engagement client. When performing consulting services the internal auditor should maintain objectivity and not assume management responsibility.

The Standards apply to individual internal auditors and internal audit activities. All internal auditors are accountable for conforming with the Standards related to individual objectivity, proficiency, and due professional care. In addition, internal auditors are accountable for conforming with the Standards, which are relevant to the performance of their job responsibilities. Chief audit executives are accountable for overall conformance with the Standards.

The review and development of the *Standards* is an ongoing process. The International Internal Audit Standards Board engages in extensive consultation and discussion prior to issuing the *Standards*. This includes worldwide solicitation for public comment through the exposure draft process. All exposure drafts are posted on The IIA's Web site as well as being distributed to all IIA institutes.

Suggestions and comments regarding the *Standards* can be sent to:

The Institute of Internal Auditors

Standards and Guidance

247 Maitland Avenue

Altamonte Springs, FL 32701-4201, USA

E-mail: guidance@theiia.org

Web: www.theiia.org

KOKYBĖS STANDARTAI

1000 – Tikslai, įgaliojimai ir funkcijos

Vidaus audito veiklos tikslai, įgaliojimai ir funkcijos turi būti oficialiai apibrėžti vidaus audito nuostatuose, kurie turi atitikti VAI parengtus Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą ir *Standartus*. Vidaus audito vadovas turi reguliariai peržiūrėti vidaus audito nuostatus ir su jų pakeitimais supažindinti aukščiausius vadovus bei pateikti tvirtinti tarybai (valdybai).

Paaiškinimas:

Vidaus audito nuostatai yra oficialus dokumentas, kuriame nurodomi vidaus audito veiklos tikslai, įgaliojimai ir funkcijos. Vidaus audito nuostatuose apibrėžiamas vidaus audito statusas bei vidaus audito vadovo atsiskaitymo tarybai (valdybai) už vidaus audito funkcijos vykdymą organizacijoje pobūdis, suteikti įgaliojimai naudotis dokumentais, personalo paslaugomis ir materialiuoju turto, reikalingais atliekant užduotis, bei apibrėžiama vidaus audito veiklos apimtis (sritis). Nuostatus tvirtina taryba (valdyba).

1000.A1 – Organizacijai teikiamų užtikrinimo paslaugų pobūdis turi būti apibrėžtas vidaus audito nuostatuose. Jeigu užtikrinimo paslaugos teikiamos ir išorės šalims, jų pobūdis taip pat turi būti apibrėžtas vidaus audito nuostatuose.

1000.C1 – Vidaus audito nuostatuose turi būti apibrėžtas konsultavimo paslaugų pobūdis.

1010 –Vadovavimasis Vidaus audito apibrėžimu, Etikos kodeksu ir Standartais

Vidaus audito nuostatuose turi būti nurodyta, kad privaloma vadovautis Vidaus audito apibrėžimu, Etikos kodeksu ir *Standartais*. Vidaus audito vadovas turėtų su aukščiausiais vadovais ir taryba (valdyba) aptarti Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą ir *Standartus*.

ATTRIBUTE STANDARDS

1000 – Purpose, Authority, and Responsibility

The purpose, authority, and responsibility of the internal audit activity must be formally defined in an internal audit charter, consistent with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the *Standards*. The chief audit executive must periodically review the internal audit charter and present it to senior management and the board for approval.

Interpretation:

The internal audit charter is a formal document that defines the internal audit activity's purpose, authority, and responsibility. The internal audit charter establishes the internal audit activity's position within the organization, including the nature of the chief audit executive's functional reporting relationship with the board; authorizes access to records, personnel, and physical properties relevant to the performance of engagements; and defines the scope of internal audit activities. Final approval of the internal audit charter resides with the board.

1000.A1 – The nature of assurance services provided to the organization must be defined in the internal audit charter. If assurances are to be provided to parties outside the organization, the nature of these assurances must also be defined in the internal audit charter.

1000.C1 – The nature of consulting services must be defined in the internal audit charter.

1010 – Recognition of the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards in the Internal Audit Charter

The mandatory nature of the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the *Standards* must be recognized in the internal audit charter. The chief audit executive should discuss the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the *Standards* with senior management and the board.

1100 – Nepriklausomumas ir objektyvumas

Vidaus audito veikla turi būti nepriklausoma, o vidaus auditoriai, atlikdami auditą, turi būti objektyvūs.

Paaiškinimas:

Nepriklausomumas – tai nepriklausymas nuo sąlygų, kurios kelia grėsmę vidaus auditui nešališkai atlikti vidaus audito funkcijas. Pakankamas nepriklausomumas, kuris būtinas siekiant tinkamai atlikti vidaus auditą, įgyjamas turint tiesioginį ir neribotą priėjimą prie aukščiausių vadovų ir tarybos (valdybos). Tai gali būti pasiekama nustačius abipusio ryšio santykius. Turi būti valdomos grėsmės, kylančios konkretaus auditoriaus nepriklausomumui, jo nepriklausomumui atliekant užduotį, ir funkciniiu, ir organizaciniu lygmeniu.

Objektyvumas – tai vidinė nuostata, kuri leidžia vidaus auditoriams atlikti užduotis taip, kad jie galėtų garantuoti už savo darbo rezultatus ir neiti į kompromisus dėl darbo kokybės. Objektyvumas – tai, kai vidaus auditorių sprendimui nedaro įtakos kitų asmenų nuomonė. Turi būti valdomos grėsmė, kylančios konkretaus auditoriaus objektyvumui, jo objektyvumui atliekant užduotį, ir funkciniiu, ir organizaciniu lygmeniu.

1110 – Nepriklausomumas organizacijoje

Vidaus audito vadovas turi atsiskaityti tokio lygio organizacijos valdymo organui, kuris gali garantuoti, kad bus sudarytos sąlygos tinkamai atlikti vidaus audito funkcijas. Vidaus audito vadovas bent kartą per metus turi patvirtinti tarybai (valdybai) apie vidaus audito veiklos nepriklausomumą organizacijoje.

Paaiškinimas:

Nepriklausomumas organizacijoje yra tinkamai įgyvendinamas, kai vidaus audito vadovas už vidaus audito funkcijos vykdymą atsiskaito tarybai (valdybai) ir kai taryba (valdyba) įtraukiama į šiuos procesus:

1100 – Independence and Objectivity

The internal audit activity must be independent, and internal auditors must be objective in performing their work.

Interpretation:

Independence is the freedom from conditions that threaten the ability of the internal audit activity to carry out internal audit responsibilities in an unbiased manner. To achieve the degree of independence necessary to effectively carry out the responsibilities of the internal audit activity, the chief audit executive has direct and unrestricted access to senior management and the board. This can be achieved through a dual-reporting relationship.

Threats to independence must be managed at the individual auditor, engagement, functional, and organizational levels

Objectivity is an unbiased mental attitude that allows internal auditors to perform engagements in such a manner that they believe in their work product and that no quality compromises are made. Objectivity requires that internal auditors do not subordinate their judgment on audit matters to others. Threats to objectivity must be managed at the individual auditor, engagement, functional, and organizational levels.

1110 – Organizational Independence

The chief audit executive must report to a level within the organization that allows the internal audit activity to fulfill its responsibilities. The chief audit executive must confirm to the board, at least annually, the organizational independence of the internal audit activity.

Interpretation:

Organizational independence is effectively achieved when the chief audit executive reports functionally to the board. Examples of functional reporting to the board involve the board:

- *tvirtina vidaus audito nuostatus;*
- *tvirtina rizikos įvertinimu pagrįstą vidaus audito planą;*
- *tvirtina vidaus audito biudžetą ir išteklių planą;*
- *gauna ataskaitas iš vidaus audito vadovo apie vidaus audito veiklos plano vykdymą ir kitais klausimais;*
- *tvirtina sprendimus, susijusius su vidaus audito vadovo paskyrimu ir atleidimu;*
- *tvirtina vidaus audito vadovo darbo užmokestį ir*
- *pateikia atitinkamus paklausimus vadovybei ir vidaus audito vadovui ir įvertina, ar nėra ribojama (vidaus audito veiklos) apimtis ir (vidaus audito veiklai) reikalingi ištekliai.*

1110.A1 – Vidaus audito veiklai neturi būti daromas poveikis pasirenkant vidaus audito apimtį, atliekant užduotį ir pateikiant užduoties rezultatus.

1111 – Tiesioginis bendravimas su taryba (valdyba)

Vidaus audito vadovas su taryba (valdyba) turi bendrauti ir bendradarbiauti tiesiogiai.

1120 – Asmeninis objektyvumas

Vidaus auditoriai turi būti nešališki, nesivadovauti išankstine nuomone ir vengti bet kokio interesų konflikto.

Paaiškinimas:

Interesų konfliktas – tai situacija, kai vidaus auditoriaus, kuriam suteiktas išankstinis pasitikėjimas, profesiniai ar asmeniniai interesai neatitinka organizacijos interesų. Dėl tokio interesų neatitikimo vidaus auditoriui gali būti sunku atlikti savo funkcijas nešališkai. Interesų konfliktas yra ir tuomet, kai neetiškai ar netinkami auditoriaus veiksmai neturi tiesioginių padarinių, tačiau susidaro įspūdis, kad elgiamasi nederamai, nes tai gali sukelti nepasitikėjimą vidaus auditoriumi, vidaus audito veikla ar šia profesija. Interesų konfliktas gali trukdyti asmeniui objektyviai atlikti savo funkcijas.

- *Approving the internal audit charter;*
- *Approving the risk based internal audit plan;*
- *Approving the internal audit budget and resource plan;*
- *Receiving communications from the chief audit executive on the internal audit activity's performance relative to its plan and other matters;*
- *Approving decisions regarding the appointment and removal of the chief audit executive;*
- *Approving the remuneration of the chief audit executive; and*
- *Making appropriate inquiries of management and the chief audit executive to determine whether there are inappropriate scope or resource limitations.*

1110.A1 – The internal audit activity must be free from interference in determining the scope of internal auditing, performing work, and communicating results.

1111 – Direct Interaction with the Board

The chief audit executive must communicate and interact directly with the board.

1120 – Individual Objectivity

Internal auditors must have an impartial, unbiased attitude and avoid any conflict of interest.

Interpretation:

Conflict of interest is a situation in which an internal auditor, who is in a position of trust, has a competing professional or personal interest. Such competing interests can make it difficult to fulfill his or her duties impartially. A conflict of interest exists even if no unethical or improper act results. A conflict of interest can create an appearance of impropriety that can undermine confidence in the internal auditor, the internal audit activity, and the profession. A conflict of interest could impair an individual's ability to perform his or her duties and responsibilities objectively.

1130 – Trukdžiai nepriklausomumui ar objektyvumui

Jei yra arba gali būti kokių nors faktų, trukdančių nepriklausomumui ar objektyvumui, apie tai turi būti pranešta atitinkamoms šalims. Pranešamos informacijos pobūdis priklauso nuo trukdžių pobūdžio.

Paiškinimas:

Trukdžiai nepriklausomumui ir asmeniniam objektyvumui gali būti šie: asmeninių interesų konfliktas, galimybių ribojimas prieiti prie dokumentų, naudotis personalo paslaugomis, materialiuoju turtu ir finansiniais ištekliais. Trukdžių gali būti ir daugiau.

Šalys, kurioms turi būti pateikta informacija apie neigiamą poveikį nepriklausomumui ir asmeniniam objektyvumui, priklauso nuo to, ko iš vidaus audito veiklos ir vidaus audito vadovo tikisi aukščiausi vadovai ir taryba (valdyba) ir kaip tai apibrėžta vidaus audito nuostatuose, taip pat nuo trukdžių pobūdžio.

1130.A1 – Vidaus auditoriai neturi vertinti veiklos, už kurią buvo anksčiau atsakingi. Daroma prielaida, kad objektyvumas yra pažeistas, jei vidaus auditorius teikia užtikrinimo paslaugas tos veiklos, už kurią jis buvo atsakingas praėjusius vienus metus.

1130.A2 – Užtikrinimo užduoties dalis, už kurias buvo atsakingas vidaus audito vadovas, turi peržiūrėti išorės šalis, nesusijusi su šia veikla.

1130.C1 – Vidaus auditoriai gali teikti konsultavimo paslaugas, susijusias su veikla, už kurią jie anksčiau buvo atsakingi.

1130.C2 – Jeigu siūlomos konsultavimo paslaugos gali trukdyti vidaus auditorių nepriklausomumui ar objektyvumui, vidaus auditoriai, prieš sutikdami jas teikti, apie tai turi pranešti klientui.

1130 – Impairment to Independence or Objectivity

If independence or objectivity is impaired in fact or appearance, the details of the impairment must be disclosed to appropriate parties. The nature of the disclosure will depend upon the impairment.

Interpretation:

Impairment to organizational independence and individual objectivity may include, but is not limited to, personal conflict of interest, scope limitations, restrictions on access to records, personnel, and properties, and resource limitations, such as funding.

The determination of appropriate parties to which the details of an impairment to independence or objectivity must be disclosed is dependent upon the expectations of the internal audit activity's and the chief audit executive's responsibilities to senior management and the board as described in the internal audit charter, as well as the nature of the impairment.

1130.A1 – Internal auditors must refrain from assessing specific operations for which they were previously responsible. Objectivity is presumed to be impaired if an internal auditor provides assurance services for an activity for which the internal auditor had responsibility within the previous year.

1130.A2 – Assurance engagements for functions over which the chief audit executive has responsibility must be overseen by a party outside the internal audit activity.

1130.C1 – Internal auditors may provide consulting services relating to operations for which they had previous responsibilities.

1130.C2 – If internal auditors have potential impairments to independence or objectivity relating to proposed consulting services, disclosure must be made to the engagement client prior to accepting the engagement.

1200 – Profesionalumas ir reikiamas profesinis atidumas

Užduotys turi būti atliekamos profesionaliai ir atidžiai.

1210 – Profesionalumas

Vidaus auditoriai privalo turėti žinių, įgūdžių ir kitų sugebėjimų, reikalingų auditoriaus funkcijoms atlikti. Visa vidaus audito veikla turi būti atliekama turint arba įgyjant reikalingų žinių, įgūdžių ir kitų sugebėjimų.

Paaiškinimas:

Žinios, įgūdžiai ir kiti sugebėjimai – tai bendras apibūdinimas profesionalumo, kurio reikalaujama iš vidaus auditorių, kad jie galėtų veiksmingai atlikti savo profesines pareigas. Vidaus auditoriai skatinami savo profesionalumą patvirtinti įgytais diplomais, pavyzdžiui, atestuoto vidaus auditoriaus pažymėjimu ar pan., kurie liudija apie profesinę kvalifikaciją ir kuriuos siūlo Vidaus auditorių institutas bei kitos atitinkamos profesinės organizacijos.

1210.A1 – Vidaus audito vadovas turi pasirūpinti, kad būtų gauta kompetentingų patarimų ir parama, jeigu vidaus auditoriams trūksta žinių, įgūdžių ar kitos kompetencijos, užtikrinimo užduočiai ar jos daliai atlikti.

1210.A2 – Vidaus auditoriams reikia turėti pakankamai žinių, kad galėtų įvertinti sukčiavimo riziką ir organizacijos taikomas sukčiavimo prevencijos priemones, tačiau nereikalaujama, kad jie turėtų tokių sugebėjimų kaip asmenys, kurių pagrindinis darbas yra nustatyti ir tirti sukčiavimą.

1200 – Proficiency and Due Professional Care

Engagements must be performed with proficiency and due professional care.

1210 – Proficiency

Internal auditors must possess the knowledge, skills, and other competencies needed to perform their individual responsibilities. The internal audit activity collectively must possess or obtain the knowledge, skills, and other competencies needed to perform its responsibilities.

Interpretation:

Knowledge, skills, and other competencies is a collective term that refers to the professional proficiency required of internal auditors to effectively carry out their professional responsibilities. Internal auditors are encouraged to demonstrate their proficiency by obtaining appropriate professional certifications and qualifications, such as the Certified Internal Auditor designation and other designations offered by The Institute of Internal Auditors and other appropriate professional organizations.

1210.A1 – The chief audit executive must obtain competent advice and assistance if the internal auditors lack the knowledge, skills, or other competencies needed to perform all or part of the engagement.

1210.A2 – Internal auditors must have sufficient knowledge to evaluate the risk of fraud and the manner in which it is managed by the organization, but are not expected to have the expertise of a person whose primary responsibility is detecting and investigating fraud.

1210.A3 – Vidaus auditoriams reikia turėti pakankamai žinių apie pagrindinius informacinių technologijų rizikos veiksnius, kontrolės priemones ir apie darbe taikytinus technologijomis pagrįstus audito metodus ir priemones, kad galėtų atlikti jiems paskirtus darbus. Tačiau ne visų vidaus auditorių kompetencija turi būti tokio pat lygio kaip auditoriaus, kurio pagrindinė funkcija yra informacinių technologijų auditas.

1210.C1 – Jeigu vidaus auditoriams trūksta žinių, įgūdžių ar kitų sugebėjimų, reikalingų visai konsultavimo užduočiai ar jos daliai atlikti, vidaus audito vadovas turi atsisakyti teikti tokias paslaugas arba pasinaudoti kompetentingų konsultantų paslaugomis ir pagalba.

1220 – Reikiamas profesinis atidumas

Vidaus auditoriai turi dirbti atidžiai ir kvalifikuotai, kaip to pagrįstai tikimasi iš išmanaus ir kompetentingo vidaus auditoriaus. Reikiamas profesinis atidumas nereiškia, kad neįmanoma suklysti.

1220.A1 – Vidaus auditoriai turi atidžiai įvertinti:

- darbo apimtį, reikalingą užduoties tikslams pasiekti;
- sričių, kurių užtikrinimo užduotys yra atliekamos, santykinį sudėtingumą, pobūdį ir svarbumą;
- organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų tinkamumą ir veiksmingumą;
- reikšmingų klaidų, sukčiavimo ar reikalavimų nesilaikymo tikimybę;
- audito atlikimo sąnaudų ir tikėtinos naudos santykį.

1220.A2 – Vidaus auditoriai, siekdami rūpestingai atlikti auditą, turi nuspręsti, ar naudoti technologijomis pagrįstus audito metodus ir priemones, ar kitus duomenų analizavimo metodus.

1210.A3 – Internal auditors must have sufficient knowledge of key information technology risks and controls and available technology-based audit techniques to perform their assigned work. However, not all internal auditors are expected to have the expertise of an internal auditor whose primary responsibility is information technology auditing.

1210.C1 – The chief audit executive must decline the consulting engagement or obtain competent advice and assistance if the internal auditors lack the knowledge, skills, or other competencies needed to perform all or part of the engagement.

1220 – Due Professional Care

Internal auditors must apply the care and skill expected of a reasonably prudent and competent internal auditor. Due professional care does not imply infallibility.

1220.A1 – Internal auditors must exercise due professional care by considering the:

- Extent of work needed to achieve the engagement’s objectives;
- Relative complexity, materiality, or significance of matters to which assurance procedures are applied;
- Adequacy and effectiveness of governance, risk management, and control processes;
- Probability of significant errors, fraud, or noncompliance; and
- Cost of assurance in relation to potential benefits.

1220.A2 – In exercising due professional care internal auditors must consider the use of technology-based audit and other data analysis techniques.

1220.A3 – Vidaus auditoriai turi nustatyti svarbią riziką, galinčią turėti įtakos organizacijos tikslams, veiklai ir ištekliams. Tačiau vien tik užtikrinimo veiklos procedūros, kad ir kaip rūpestingai atliktos, neužtikrina, jog bus nustatyti visi svarbūs rizikos veiksniai.

1220.C1 – Vidaus auditoriai turi rūpestingai atlikti konsultavimo užduotis, atsižvelgdami į:

- klientų poreikius ir pageidavimus, taip pat į ataskaitų apie užduoties rezultatus pobūdį ir terminus;
- sudėtingumą ir apimtį darbo, kurį reikės atlikti, kad būtų pasiekti konsultavimo užduoties tikslai;
- konsultavimo paslaugų sąnaudų ir galimos naudos santykį.

1230 – Nuolatinis profesinis tobulėjimas

Vidaus auditoriai turi nuolat gilinti žinias, tobulinti įgūdžius ir ugdyti kitas profesines savybes bei sugebėjimus.

1300 – Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programa

Vidaus audito vadovas yra atsakingas už parengimą ir priežiūrą kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos, apimančios visus vidaus audito veiklos aspektus.

Paaiškinimas:

Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programa rengiama tam, kad būtų galima įvertinti, ar vidaus audito veikla atitinka Vidaus audito apibrėžimą bei Standartus ir ar vidaus auditoriai vadovaujasi Etikos kodeksu. Remiantis programa vertinamas vidaus audito veiklos efektyvumas bei veiksmingumas ir nustatoma, kaip reikėtų gerinti vidaus audito veiklą.

1220.A3 – Internal auditors must be alert to the significant risks that might affect objectives, operations, or resources. However, assurance procedures alone, even when performed with due professional care, do not guarantee that all significant risks will be identified.

1220.C1 – Internal auditors must exercise due professional care during a consulting engagement by considering the:

- Needs and expectations of clients, including the nature, timing, and communication of engagement results;
- Relative complexity and extent of work needed to achieve the engagement’s objectives;
- Cost of the consulting engagement in relation to potential benefits.

1230 – Continuing Professional Development

Internal auditors must enhance their knowledge, skills, and other competencies through continuing professional development.

1300 – Quality Assurance and Improvement Program

The chief audit executive must develop and maintain a quality assurance and improvement program that covers all aspects of the internal audit activity.

Interpretation:

A quality assurance and improvement program is designed to enable an evaluation of the internal audit activity’s conformance with the Definition of Internal Auditing and the Standards and an evaluation of whether internal auditors apply the Code of Ethics. The program also assesses the efficiency and effectiveness of the internal audit activity and identifies opportunities for improvement.

1310 – Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos reikalavimai

Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programą turi sudaryti tiek vidinius, tiek šorinius vertinimus.

1311 – Vidinis vertinimas

Vidiniai vertinimai tai:

- nuolatinė vidaus audito veiklos stebėseną;
- periodiniai vertinimai, kuriuos atlieka patys auditoriai (savęs vertinimas) arba vertinimai, kuriuos atlieka kiti tos pačios organizacijos darbuotojai, pakankamai išmanantys vidaus audito veiklą.

Paaškinimas:

Nuolatinė stebėseną – tai kasdien atliekamų vidaus audito veiklos priežiūros, peržiūros ir vertinimo darbų visuma. Nuolatinė stebėseną – tai nusistovėjusi vadovavimo vidaus audito veiklai politika bei praktika taikant procesus, priemones ir informaciją, kurie yra būtini vertinant, ar vidaus audito veikla atitinka Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą ir Standartus.

Periodiniai įvertinimai atliekami siekiant įvertinti, ar vidaus audito veikla atitinka Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą ir Standartus.

Tam, kad pakaktų žinių vidaus auditui atlikti, reikia suprasti visa tai, kas išdėstyta Tarptautinės profesinės praktikos pagrinduose.

1312 – Išorinis įvertinimas

Išorinį vidaus audito veiklos įvertinimą bent kartą per penkerius metus turi atlikti kvalifikuotas ir nepriklausomas vertintojas ar vertintojų grupė, nepriklausantys organizacijai. Vidaus audito vadovas su taryba (valdyba) turi apsvarstyti:

1310 – Requirements of the Quality Assurance and Improvement Program

The quality assurance and improvement program must include both internal and external assessments.

1311 – Internal Assessments

Internal assessments must include:

- Ongoing monitoring of the performance of the internal audit activity;
- Periodic self assessments or assessments by other persons within the organization with sufficient knowledge of internal audit practices.

Interpretation:

Ongoing monitoring is an integral part of the day-to-day supervision, review, and measurement of the internal audit activity. Ongoing monitoring is incorporated into the routine policies and practices used to manage the internal audit activity and uses processes, tools, and information considered necessary to evaluate conformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards.

Periodic assessments are conducted to evaluate conformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards.

Sufficient knowledge of internal audit practices requires at least an understanding of all elements of the International Professional Practices Framework.

1312 – External Assessments

External assessments must be conducted at least once every five years by a qualified, independent assessor or assessment team from outside the organization. The chief audit executive must discuss with the board:

- išorinio įvertinimo formą ir dažnumą;
- išorinio vertintojo ar vertintojų grupės kvalifikaciją, nepriklausomumą, įskaitant interesų konflikto galimybę.

Paaiškinimas:

Visas išorinis įvertinimas gali būti atliekamas išorės vertintojo arba gali būti atliekamas savęs vertinimas, kurį patvirtina nepriklausomas išorės vertintojas.

Kvalifikuotas vertintojas ar vertintojų grupė turėtų būti kompetentingi dviejose – vidaus audito profesinės praktikos ir išorinio vertinimo – srityse. Kompetencija gali būti traktuojama kaip patirties ir teorinių žinių derinys. Patirtis, įgyta panašaus dydžio, sudėtingumo, veiklos srities ar pramonės šakos ir technologinio išsivystymo lygio organizacijose yra vertingesnė už kitą, su tuo mažiau susijusią, patirtį. Tačiau nebūtina, kad visi vertintojų grupės nariai būtų vienodai kompetentingi visose srityse – grupė turi pasižymėti komandine kvalifikacija. Vidaus audito vadovas, remdamasis profesine kompetencija, įvertina, ar vertintojas arba vertintojų grupė yra pakankamai kvalifikuoti.

Nepriklausomas vertintojas ar vertintojų grupė – tai vertintojai, kurie neturi realaus ar numanomo interesų konflikto su organizacija, kurios vidaus audito veikla yra vertinama, jai nepriklauso ir nėra jos kontroliuojami.

1320 – Pranešimas apie kokybės užtikrinimo ir gerinimo programą

Vidaus audito vadovas kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos vertinimo rezultatus turi pranešti aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai).

- The form and frequency of external assessments; and
- The qualifications and independence of the external assessor or assessment team, including any potential conflict of interest.

Interpretation:

External assessments can be in the form of a full external assessment, or a self-assessment with independent external validation.

A qualified assessor or assessment team demonstrates competence in two areas: the professional practice of internal auditing and the external assessment process. Competence can be demonstrated through a mixture of experience and theoretical learning. Experience gained in organizations of similar size, complexity, sector or industry, and technical issues is more valuable than less relevant experience. In the case of an assessment team, not all members of the team need to have all the competencies; it is the team as a whole that is qualified. The chief audit executive uses professional judgment when assessing whether a assessor or assessment team demonstrates sufficient competence to be qualified.

An independent assessor or assessment team means not having either a real or an apparent conflict of interest and not being a part of, or under the control of, the organization to which the internal audit activity belongs.

1320 – Reporting on the Quality Assurance and Improvement Program

The chief audit executive must communicate the results of the quality assurance and improvement program to senior management and the board.

Paaiškinimas:

Pranešimo apie kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos vertinimo rezultatus forma, turinys ir dažnumas nustatomi suderinus visa tai su aukščiausiais vadovais ir taryba (valdyba) bei atsižvelgiant į vidaus audito veiklos ir vidaus audito vadovo funkcijas, apibrėžtas vidaus audito nuostatuose. Apie vidaus audito veiklos ir Vidaus audito apibrėžimo, Etikos kodekso bei Standartų atitikimą ir apie išorinių bei vidinių periodinių vertinimų rezultatus pranešama atlikus tokius vertinimus, o apie nuolatinio stebėjimo rezultatus pranešama bent kartą per metus. Vertintojo ar vertintojų grupės ataskaitoje turi būti nurodytas reikalavimų atitikimo lygis.

1321 – Teiginio „vidaus audito veikla atitinka tarptautinius vidaus audito standartus“ vartojimas

Vidaus audito vadovas gali teigti, kad vidaus audito veikla atitinka Tarptautinius vidaus audito standartus tik tuomet, jeigu kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos įvertinimo rezultatai atitinka šį teiginį.

Paaiškinimas:

Vidaus audito veikla atitinka Standartus tuomet, kai šios veiklos rezultatai atitinka Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą ir Standartus.

Kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos rezultatai apima tiek vidinių, tiek išorinių vertinimų rezultatus. Turi būti atliekami visos vidaus audito veiklos vidiniai vertinimai. Taip pat bent kartą per penkerius metus turi būti atliktas vidaus audito veiklos išorinis vertinimas.

1322 – Neatitikimų atskleidimas

Jei Vidaus audito apibrėžimo, Etikos kodekso ar *Standartų* neatitikimas turi reikšmės visai vidaus audito veiklai ar jos daliai, vidaus audito vadovas apie tokį neatitikimą ir jo padarinius turi pranešti aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai).

Interpretation:

The form, content, and frequency of communicating the results of the quality assurance and improvement program is established through discussions with senior management and the board and considers the responsibilities of the internal audit activity and chief audit executive as contained in the internal audit charter. To demonstrate conformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards, the results of external and periodic internal assessments are communicated upon completion of such assessments and the results of ongoing monitoring are communicated at least annually. The results include the assessor's or assessment team's evaluation with respect to the degree of conformance.

1321 – Use of “Conforms with the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing”

The chief audit executive may state that the internal audit activity conforms with the *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing* only if the results of the quality assurance and improvement program support this statement.

Interpretation:

The internal audit activity conforms with the Standards when it achieves the outcomes described in the Definition of Internal Auditing, Code of Ethics, and Standards.

The results of the quality assurance and improvement program include the results of both internal and external assessments. All internal audit activities will have the results of internal assessments. Internal audit activities in existence for at least five years will also have the results of external assessments.

1322 – Disclosure of Nonconformance

When nonconformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, or the *Standards* impacts the overall scope or operation of the internal audit activity, the chief audit executive must disclose the nonconformance and the impact to senior management and the board.

VEIKLOS STANDARTAI

2000 – Vadovavimas vidaus audito veiklai

Vidaus audito vadovas turi veiksmingai vadovauti vidaus audito veiklai, kad organizacijai ji būtų naudinga.

Paaiškinimas:

Vidaus audito veiklai vadovaujama veiksmingai, kai:

- *vidaus audito veiklos rezultatai rodo, kad vidaus audito veiklos nuostatuose apibrėžti tikslai ir funkcijos yra įgyvendinami;*
- *vidaus audito veikla atitinka Vidaus audito apibrėžimą ir Standartus;*
- *vidaus auditą atliekančių asmenų veikla rodo, kad vadovaujama Etikos kodeksu ir Standartais.*

Vidaus audito veikla sukuria pridėtinę vertę organizacijai (ir ja suinteresuotoms šalims), kai ji teikia objektyvų ir tinkamą užtikrinimą bei prisideda prie organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų efektyvumo ir veiksmingumo gerinimo.

2010 – Planavimas

Vidaus audito vadovas yra atsakingas už parengimą rizikos vertinimu pagrįsto plano, nusakančio vidaus audito veiklos prioritetus, kurie turi atitikti organizacijos uždavinius.

Paaiškinimas:

Vidaus audito vadovas atsakingas už plano, pagrįsto organizacijos rizikos vertinimu, parengimą. Vidaus audito vadovas turi atsižvelgti į organizacijos rizikos valdymo sistemą, į vadovų nustatytus įvairių organizacijos veiklos sričių ar jų dalių priimtinius rizikos lygius. Jei tokios sistemos nėra, vidaus audito vadovas, apsvarstęs informaciją, gautą iš aukščiausių vadovų ir tarybos (valdybos), vadovaujasi savo priimtu sprendimu dėl rizikos. Esant reikalui, vidaus audito vadovas turi peržiūrėti ir pakoreguoti planą, atsižvelgdamas į organizacijos verslo, rizikos, operacijų, programų ir sistemų pokyčius.

PERFORMANCE STANDARDS

2000 – Managing the Internal Audit Activity

The chief audit executive must effectively manage the internal audit activity to ensure it adds value to the organization.

Interpretation:

The internal audit activity is effectively managed when:

- *The results of the internal audit activity's work achieve the purpose and responsibility included in the internal audit charter;*
- *The internal audit activity conforms with the Definition of Internal Auditing and the Standards;*
- *The individuals who are part of the internal audit activity demonstrate conformance with the Code of Ethics and the Standards.*

The internal audit activity adds value to the organization (and its stakeholders) when it provides objective and relevant assurance, and contributes to the effectiveness and efficiency of governance, risk management, and control processes.

2010 – Planning

The chief audit executive must establish a risk-based plan to determine the priorities of the internal audit activity, consistent with the organization's goals.

Interpretation:

The chief audit executive is responsible for developing a risk-based plan. The chief audit executive takes into account the organization's risk management framework, including using risk appetite levels set by management for the different activities or parts of the organization. If a framework does not exist, the chief audit executive uses his/her own judgment of risks after consideration of input from senior management and the board. The chief audit executive must review and adjust the plan, as necessary, in response to changes in the organization's business, risks, operations, programs, systems, and controls.

2010.A1 – Vidaus audito užduočių planas turi būti sudarytas remiantis formalizuotu rizikos vertinimu, kuris atliekamas mažiausiai kartą per metus. Rengiant minėtą užduočių planą, turi būti atsižvelgta į organizacijos aukščiausių vadovų ir tarybos (valdybos) pasiūlymus.

2010.A2 – Vidaus audito vadovas turi išsiaiškinti, ko iš vidaus audito veiklos tikisi vadovai, taryba (valdyba) bei kitos suinteresuotos šalys ir į tai atsižvelgti.

2010.C1 – Vidaus audito vadovas turėtų apsvarstyti, kurias iš prašomų konsultacijų teikti, įvertinęs kaip tai pagerintų rizikos valdymą, organizacijos veiklą ir kokią pridėtinę vertę sukurtų organizacijai. Numatomos teikti konsultacijos turi būti įtraukiamos į planą.

2020 – Planų pateikimas ir patvirtinimas

Vidaus audito vadovas turi pateikti aukščiausiems vadovams bei tarybai (valdybai) peržiūrėti ir tvirtinti vidaus audito veiklos planus ir šiai veiklai būtinus išteklius bei svarbius jų pokyčius per planuojamą laikotarpį. Vidaus audito vadovas taip pat turi informuoti, kokią įtaką darbui gali turėti išteklių ribojimas.

2030 – Išteklių valdymas

Vidaus audito vadovas turi užtikrinti, kad numatyti ištekliai patvirtintam planui įgyvendinti būtų tinkami, pakankami ir veiksmingai panaudoti.

Paaiškinimas:

Žodis „tinkami“ reiškia žinių, įgūdžių ir kitų gebėjimų, reikalingų planui įvykdyti, derinį. Žodis „pakankami“ siejamas su planui įvykdyti reikalingų išteklių kiekiu. Ištekliai yra panaudoti veiksmingai, jeigu sudaromos optimalios galimybės įgyvendinti patvirtintą planą.

2010.A1 – The internal audit activity’s plan of engagements must be based on a documented risk assessment, undertaken at least annually. The input of senior management and the board must be considered in this process.

2010.A2 – The chief audit executive must identify and consider the expectations of senior management, the board, and other stakeholders for internal audit opinions and other conclusions.

2010.C1 – The chief audit executive should consider accepting proposed consulting engagements based on the engagement’s potential to improve management of risks, add value, and improve the organization’s operations. Accepted engagements must be included in the plan.

2020 – Communication and Approval

The chief audit executive must communicate the internal audit activity’s plans and resource requirements, including significant interim changes, to senior management and the board for review and approval. The chief audit executive must also communicate the impact of resource limitations.

2030 – Resource Management

The chief audit executive must ensure that internal audit resources are appropriate, sufficient, and effectively deployed to achieve the approved plan.

Interpretation:

Appropriate refers to the mix of knowledge, skills, and other competencies needed to perform the plan. Sufficient refers to the quantity of resources needed to accomplish the plan. Resources are effectively deployed when they are used in a way that optimizes the achievement of the approved plan.

2040 – Politika ir procedūros

Vidaus audito vadovas atsakingas už vidaus audito veiklos politikos ir procedūrų parengimą.

Paaiškinimas:

Politikos bei procedūrų forma ir turinys priklauso nuo vidaus audito tarnybos dydžio, struktūros ir darbų sudėtingumo.

2050 – Koordinavimas

Vidaus audito vadovas turėtų dalytis informacija ir koordinuoti darbą su kitais vidaus bei išorės užtikrinimo ir konsultavimo paslaugų teikėjais, kad būtų patikrinta visa organizacijos veikla ir kad nesidubliuotų atliekami darbai.

2060 – Atsiskaitymas aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai)

Vidaus audito vadovas turi periodiškai atsiskaityti aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai) apie vidaus audito veiklos tikslų, įgaliojimų, funkcijų ir veiklos plano vykdymą. Ataskaitoje taip pat turi būti pateikta informacija apie atskleistą svarbią riziką, kontrolės problemas, iš jų – apie galimybes sukčiauti, valdymo klausimus bei kitus aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai) svarbius ir rūpimus klausimus.

Paaiškinimas:

Atsiskaitymų dažnumas ir turinys aptariami su aukščiausiais vadovais bei taryba (valdyba) ir priklauso nuo pranešamos informacijos svarbos ir veiksmų, kurių turi imtis aukščiausi vadovai ir taryba (valdyba), skubos.

2040 – Policies and Procedures

The chief audit executive must establish policies and procedures to guide the internal audit activity.

Interpretation:

The form and content of policies and procedures are dependent upon the size and structure of the internal audit activity and the complexity of its work.

2050 – Coordination

The chief audit executive should share information and coordinate activities with other internal and external providers of assurance and consulting services to ensure proper coverage and minimize duplication of efforts.

2060 – Reporting to Senior Management and the Board

The chief audit executive must report periodically to senior management and the board on the internal audit activity's purpose, authority, responsibility, and performance relative to its plan. Reporting must also include significant risk exposures and control issues, including fraud risks, governance issues, and other matters needed or requested by senior management and the board.

Interpretation:

The frequency and content of reporting are determined in discussion with senior management and the board and depend on the importance of the information to be communicated and the urgency of the related actions to be taken by senior management or the board.

2070 – Išorės paslaugų teikėjas ir organizacijos atsakomybė už vidaus auditą

Kai vidaus audito funkcijai atlikti samdomas išorės paslaugų teikėjas, jis privalo perspėti organizaciją, kad atsakomybė už veiksmingą vidaus audito veiklos priežiūrą tenka organizacijai.

Paiškinimas:

Atsakomybė atsiskleidžia per kokybės užtikrinimo ir gerinimo programą, kuria remiantis įvertinama, ar vadovaujamosi Vidaus audito apibrėžimu, Etikos kodeksu bei Standartais.

2100 – Veiklos pobūdis (sritis)

Vidaus auditas turi sistemingai ir visapusiškai vertinti ir padėti gerinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesus.

2110 – Organizacijos valdymas

Vidaus auditas turi vertinti organizacijos valdymo procesą ir teikti atitinkamas rekomendacijas, kaip jį pagerinti, kad būtų pasiekti šie tikslai:

- organizacijoje būtų laikomasi atitinkamų etikos normų ir vertybių;
- organizacijos valdymas ir atskaitomybė būtų veiksmingi;
- organizacijoje būtų dalijamasi atitinkamų sričių informacija apie riziką ir kontrolę;
- taryba (valdyba), vadovai ir vidaus bei išorės auditoriai veiksmingai derintų savo veiklą ir dalytųsi informacija.

2110.A1 – Vidaus auditas turi vertinti organizacijos tikslų, programų ir veiklos, susijusių su etikos normomis, kūrimą, įgyvendinimą ir veiksmingumą.

2070 – External Service Provider and Organizational Responsibility for Internal Auditing

When an external service provider serves as the internal audit activity, the provider must make the organization aware that the organization has the responsibility for maintaining an effective internal audit activity.

Interpretation:

This responsibility is demonstrated through the quality assurance and improvement program which assesses conformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards.

2100 – Nature of Work

The internal audit activity must evaluate and contribute to the improvement of governance, risk management, and control processes using a systematic and disciplined approach.

2110 – Governance

The internal audit activity must assess and make appropriate recommendations for improving the governance process in its accomplishment of the following objectives:

- Promoting appropriate ethics and values within the organization;
- Ensuring effective organizational performance management and accountability;
- Communicating risk and control information to appropriate areas of the organization; and
- Coordinating the activities of and communicating information among the board, external and internal auditors, and management.

2110.A1 – The internal audit activity must evaluate the design, implementation, and effectiveness of the organization’s ethics-related objectives, programs, and activities.

2110.A2 – Vidaus auditas turi vertinti, ar organizacijos informacinių technologijų valdymas atitinka organizacijos strategijos ir tikslus ir ar padeda juos įgyvendinti.

2120 – Rizikos valdymas

Vidaus auditas turi vertinti rizikos valdymo procesų veiksmingumą ir galimybes juos tobulinti.

Paaiškinimas:

Sprendimą, ar rizikos valdymo procesai yra veiksmingi, priima vidaus auditorius, įvertinęs:

- *ar organizacijos tikslai palaiko jos misiją ir ar su ja suderinti;*
- *ar nustatomi ir vertinami svarbūs rizikos veiksniai;*
- *ar rizikos kontrolės priemonės parenkamos tokios, kurios padeda organizacijai palaikyti priimtą rizikos lygį;*
- *ar informacija, susijusi su rizika, organizacijoje kaupiama ir perduodama laiku, kad darbuotojai, vadovai ir taryba (valdyba) galėtų atlikti jiems pavestas funkcijas.*

Įvertinimui pagrįsti gali būti panaudota informacija, surinkta atliekant kitas vidaus audito veiklos užduotis. Įvertinus šių audito užduočių rezultatus, galima susidaryti nuomonę apie organizacijos rizikos valdymo procesus ir jų veiksmingumą.

Rizikos valdymo procesai prižiūrimi atliekant kasdienes valdymo funkcijas ir tam tikrus vertinimus arba taikant abi šias priemones.

2120.A1 – Vidaus auditas turi vertinti riziką, susijusią su organizacijos valdymo procesu, jos veikla ir informacinėmis sistemomis, atkreipdamas dėmesį į:

2110.A2 – The internal audit activity must assess whether the information technology governance of the organization sustains and supports the organization’s strategies and objectives.

2120 – Risk Management

The internal audit activity must evaluate the effectiveness and contribute to the improvement of risk management processes.

Interpretation:

Determining whether risk management processes are effective is a judgment resulting from the internal auditor’s assessment that:

- *Organizational objectives support and align with the organization’s mission;*
- *Significant risks are identified and assessed;*
- *Appropriate risk responses are selected that align risks with the organization’s risk appetite; and*
- *Relevant risk information is captured and communicated in a timely manner across the organization, enabling staff, management, and the board to carry out their responsibilities.*

The internal audit activity may gather the information to support this assessment during multiple engagements. The results of these engagements, when viewed together, provide an understanding of the organization’s risk management processes and their effectiveness.

Risk management processes are monitored through ongoing management activities, separate evaluations, or both.

2120.A1 – The internal audit activity must evaluate risk exposures relating to the organization’s governance, operations, and information systems regarding the:

- organizacijos strateginių tikslų įgyvendinimą;
- finansų ir veiklos informacijos patikimumą ir teisingumą;
- veiklos ir programų veiksmingumą ir efektyvumą;
- turto apsaugą;
- įstatymų, norminių teisės aktų, politikų, procedūrų ir sutarčių laikymąsi.

2120.A2 – Vidaus auditas turi vertinti galimybes sukčiauti ir tai, kaip organizacija valdo sukčiavimo riziką.

2120.C1 – Vidaus auditoriai, teikdami konsultacijas, turi nustatyti riziką, susijusią su iškeltais tikslais, ir atkreipti dėmesį į kitą susijusią svarbią riziką.

2120.C2 – Žinias apie riziką, įgytas teikiant konsultavimo paslaugas, vidaus auditoriai turi panaudoti vertindami organizacijos rizikos valdymo procesus.

2120.C3 – Vidaus auditoriai, padėdami vadovams parengti ir gerinti rizikos valdymo procesus, neturi prisiimti vadovų atsakomybės tiesiogiai dalyvaudami rizikos valdymo procese.

2130 – Kontrolė

Vidaus auditas turi padėti organizacijai išlaikyti veiksmingas kontrolės priemones, vertindamas jų veiksmingumą ir efektyvumą bei skatindamas jas nuolat gerinti.

- Achievement of the organization's strategic objectives;
- Reliability and integrity of financial and operational information.
- Effectiveness and efficiency of operations and programs.
- Safeguarding of assets; and
- Compliance with laws, regulations, and contracts, policies, procedures.

2120.A2 – The internal audit activity must evaluate the potential for the occurrence of fraud and how the organization manages fraud risk.

2120.C1 – During consulting engagements, internal auditors must address risk consistent with the engagement's objectives and be alert to the existence of other significant risks.

2120.C2 – Internal auditors must incorporate knowledge of risks gained from consulting engagements into their evaluation of the organization's risk management processes.

2120.C3 – When assisting management in establishing or improving risk management processes, internal auditors must refrain from assuming any management responsibility by actually managing risks.

2130 – Control

The internal audit activity must assist the organization in maintaining effective controls by evaluating their effectiveness and efficiency and by promoting continuous improvement.

2130.A1 – Vidaus auditas turi vertinti pakankumą ir veiksmingumą kontrolės priemonių, kurios taikomos rizikai organizacijoje mažinti valdymo, veiklos ir informacinių sistemų srityse, atkreipdami dėmesį į:

- organizacijos strateginių tikslų įgyvendinimą;
- finansų ir veikos informacijos patikimumą ir vientisumą;
- veiklos ir programų veiksmingumą ir efektyvumą;
- turto apsaugą;
- įstatymų, norminių teisės aktų, politikų, procedūrų ir sutarčių laikymąsi.

2130.C1. – Vidaus auditoriai konsultavimo metu įgytas žinias apie kontrolės priemones turi panaudoti vertindami organizacijos kontrolės procesus.

2200 – Užduoties planavimas

Vidaus auditoriai turi parengti ir oficialiai įforminti kiekvienos užduoties planą, kuriame turi būti nurodyti užduoties tikslai, apimtis, užduočiai atlikti skirtas laikas ir ištekliai.

2201 – Plano rengimas

Vidaus auditoriai, rengdami užduoties planą, turi įvertinti:

- peržiūrimos veiklos tikslus ir priemones, taikomas tai veiklai kontroliuoti;
- svarbią riziką, susijusią su tikrinama veikla, jos tikslais, ištekliais bei operacijomis, ir priemones, kurias taikant galimas rizikos poveikis palaikomas priimtino lygio;
- tikrinamos veiklos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų tinkamumą ir veiksmingumą, lygindami tai su atitinkama schema ar modeliu;
- galimybes reikšmingai pagerinti tikrinamos veiklos valdymą, rizikos valdymą ir kontrolę.

2130.A1 – The internal audit activity must evaluate the adequacy and effectiveness of controls in responding to risks within the organization’s governance, operations, and information systems regarding the:

- Achievement of the organization’s strategic objectives;
- Reliability and integrity of financial and operational information;
- Effectiveness and efficiency of operations and programs;
- Safeguarding of assets; and
- Compliance with laws, regulations, policies, procedures and contracts.

2130.C1 – Internal auditors must incorporate knowledge of controls gained from consulting engagements into evaluation of the organization’s control processes.

2200 – Engagement Planning

Internal auditors must develop and document a plan for each engagement, including the engagement’s objectives, scope, timing, and resource allocations.

2201 – Planning Considerations

In planning the engagement, internal auditors must consider:

- The objectives of the activity being reviewed and the means by which the activity controls its performance;
- The significant risks to the activity, its objectives, resources, and operations and the means by which the potential impact of risk is kept to an acceptable level;
- The adequacy and effectiveness of the activity’s governance, risk management, and control processes compared to a relevant control framework or model; and
- The opportunities for making significant improvements to the activity’s governance, risk management, and control processes.

2201.A1 – Vidaus auditoriai, rengdami užduoties planą išorės šalims, turi su jomis raštu suderinti audito tikslus, apimtį, šalių įsipareigojimus ir kitus pageidavimus, įskaitant užduoties rezultatų platinimo bei prieigos prie auditoriaus dokumentų apribojimus.

2201.C1. – Vidaus auditoriai su konsultuojamaisiais turi suderinti konsultavimo tikslus, apimtį, šalių įsipareigojimus ir kitus kliento pageidavimus. Teikiant svarbias konsultavimo paslaugas, šis susitarimas turi būti įforminamas oficialiai.

2210 – Užduoties tikslai

Turi būti apibrėžiami kiekvienos užduoties tikslai.

2210.A1 – Vidaus auditoriai turi atlikti rizikos, susijusios su peržiūrima veikla, išankstinį įvertinimą. Užduoties tikslai turi būti nustatomi atsižvelgiant į išankstinio rizikos vertinimo rezultatus.

2210.A2 – Vidaus auditoriai, apibrėždami užduoties tikslus, turi apsvarstyti svarbių klaidų, sukčiavimo, reikalavimų nesilaikymo ir kitokios rizikos tikimybę.

2210.A3 – Veiklos valdymui, rizikos valdymui ir kontrolės priemonėms įvertinti turi būti nustatyti tinkami kriterijai (rodikliai). Vidaus auditoriai turi išsiaiškinti, ar vadovai ir (arba) taryba (valdyba) nustatė tinkamus kriterijus, kuriais remiantis vertinama, ar organizacijos tikslai ir uždaviniai įgyvendinti. Jei kriterijai tinkami, vidaus auditoriai turi juos taikyti atlikdami vertinimą. Jei kriterijai netinkami, tai vidaus auditoriai turi padėti vadovams ir (arba) tarybai (valdybai), kad būtų parengti tinkami vertinimo kriterijai.

2210.C1 – Nustatant konsultavimo užduoties tikslus, organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų peržiūrą reikia numatyti atlikti tokiu mastu, kaip tai sutarta su klientu.

2201.A1 – When planning an engagement for parties outside the organization, internal auditors must establish a written understanding with them about objectives, scope, respective responsibilities, and other expectations, including restrictions on distribution of the results of the engagement and access to engagement records.

2201.C1 – Internal auditors must establish an understanding with consulting engagement clients about objectives, scope, respective responsibilities, and other client expectations. For significant engagements, this understanding must be documented.

2210 – Engagement Objectives

Objectives must be established for each engagement.

2210.A1 – Internal auditors must conduct a preliminary assessment of the risks relevant to the activity under review. Engagement objectives must reflect the results of this assessment.

2210.A2 – Internal auditors must consider the probability of significant errors, fraud, noncompliance, and other exposures when developing the engagement objectives.

2210.A3 – Adequate criteria are needed to evaluate governance, risk management, and controls. Internal auditors must ascertain the extent to which management and/or the board has established adequate criteria to determine whether objectives and goals have been accomplished. If adequate, internal auditors must use such criteria in their evaluation. If inadequate, internal auditors must work with management and/or the board to develop appropriate evaluation criteria.

2210.C1 – Consulting engagement objectives must address governance, risk management, and control processes to the extent agreed upon with the client.

2210.C2 – Konsultavimo paslaugų tikslai turi atitikti organizacijos vertybes, strategiją ir tikslus.

2220 – Užduoties apimtis

Numatyta užduoties apimtis turi būti pakankama užduoties tikslams pasiekti.

2220.A1 – Atliekant užduotį, turi būti numatyta įvertinti svarbias sistemas, dokumentaciją, personalą ir materialųjį turtą, įskaitant kontroliuojamą trečiųjų šalių.

2220.A2 – Jei, atliekant užtikrinimo užduotį, prireikia suteikti platesnę konsultaciją, reikėtų raštu susitarti dėl konsultavimo tikslų, apimties, atitinkamų įsipareigojimų ir kitų klausimų, o konsultavimo užduoties rezultatai turėtų būti pateikti atitinkamoms šalims vadovaujantis standartais, kuriuose apibrėžiamas konsultavimo paslaugų teikimas.

2220.C1 – Vidaus auditoriai, atlikdami konsultavimo užduotį, turi numatyti darbų apimtį, kurios pakaktų suderintiems tikslams pasiekti. Jeigu vidaus auditoriams atliekant užduotį kyla abejonių dėl numatytų darbų apimties, šis klausimas turi būti aptartas su klientu, siekiant nuspręsti, ar tęsti darbą.

2220.C2 – Vidaus auditoriai, teikdami konsultacijas, turi atkreipti dėmesį į kontrolės priemones, susijusias su konsultacijos tikslais ir būti pasirengę nustatyti svarbius kontrolės trūkumus.

2230 – Užduoties išteklių panaudojimas

Vidaus auditoriai užduoties tikslams pasiekti turi numatyti tinkamus ir pakankamus išteklius, atsižvelgdami į kiekvienos užduoties pobūdį ir sudėtingumą, skiriamą laiką ir turimus išteklius.

2210.C2 – Consulting engagement objectives must be consistent with the organization’s values, strategies, and objectives.

2220 – Engagement Scope

The established scope must be sufficient to achieve the objectives of the engagement.

2220.A1 – The scope of the engagement must include consideration of relevant systems, records, personnel, and physical properties, including those under the control of third parties.

2220.A2 – If significant consulting opportunities arise during an assurance engagement, a specific written understanding as to the objectives, scope, respective responsibilities, and other expectations should be reached and the results of the consulting engagement communicated in accordance with consulting standards.

2220.C1 – In performing consulting engagements, internal auditors must ensure that the scope of the engagement is sufficient to address the agreed-upon objectives. If internal auditors develop reservations about the scope during the engagement, these reservations must be discussed with the client to determine whether to continue with the engagement.

2220.C2 – During consulting engagements, internal auditors must address controls consistent with the engagement’s objectives and be alert to significant control issues.

2230 – Engagement Resource Allocation

Internal auditors must determine appropriate and sufficient resources to achieve engagement objectives based on an evaluation of the nature and complexity of each engagement, time constraints, and available resources.

2240 – Užduoties atlikimo programa

Vidaus auditoriai turi parengti ir oficialiai įforminti darbų programas tam, kad būtų pasiekti užduoties tikslai.

2240.A1 – Darbų programose turi būti nurodytos užduoties atlikimo metu numatytos atlikti informacijos rinkimo, analizės, vertinimo ir dokumentų įforminimo procedūros. Darbo programa turi būti patvirtinta prieš pradėdant ją įgyvendinti, o visi jos pakeitimai nedelsiant patvirtinami.

2240.C1 – Konsultavimo programų forma ir turinys priklauso nuo konsultavimo užduoties pobūdžio.

2300 – Užduoties atlikimas

Vidaus auditoriai turi surinkti, išanalizuoti, įvertinti ir dokumentuoti pakankamai informacijos, kad būtų pasiekti užduoties tikslai.

2310 – Informacijos rinkimas

Vidaus auditoriai, siekdami nustatytų tikslų, turi pakankamai surinkti patikimos, svarbios ir naudingos informacijos.

Paaiškinimas:

Pakankama informacija – tai faktais patvirtinta, tinkama ir tokia įtikinanti informacija, kuria vadovaudamasis išprusęs ir kompetentingas asmuo padarytų tas pačias išvadas kaip ir auditorius. **Patikima** informacija – tai informacija, kurią galima patikrinti taikant tam tikras užduoties atlikimo procedūras. **Svarbi** informacija patvirtina užduoties atlikimo metu padarytas išvadas bei rekomendacijas ir atitinka užduoties tikslus. **Naudinga** informacija padeda organizacijai pasiekti jos tikslus.

2320 – Analizė ir vertinimas

Vidaus auditoriai išvadas ir užduoties rezultatus turi pagrįsti tinkamai atlikta analize ir vertinimais.

2240 – Engagement Work Program

Internal auditors must develop and document work programs that achieve the engagement objectives.

2240.A1 – Work programs must include the procedures for identifying, analyzing, evaluating, and documenting information during the engagement. The work program must be approved prior to its implementation, and any adjustments approved promptly.

2240.C1 – Work programs for consulting engagements may vary in form and content depending upon the nature of the engagement.

2300 – Performing the Engagement

Internal auditors must identify, analyze, evaluate, and document sufficient information to achieve the engagement’s objectives.

2310 – Identifying Information

Internal auditors must identify sufficient, reliable, relevant, and useful information to achieve the engagement’s objectives.

Interpretation:

***Sufficient** information is factual, adequate, and convincing so that a prudent, informed person would reach the same conclusions as the auditor. **Reliable** information is the best attainable information through the use of appropriate engagement techniques. **Relevant** information supports engagement observations and recommendations and is consistent with the objectives for the engagement. **Useful** information helps the organization meet its goals.*

2320 – Analysis and Evaluation

Internal auditors must base conclusions and engagement results on appropriate analyses and evaluations.

2330 – Informacijos dokumentavimas

Vidaus auditoriai svarbią informaciją turi dokumentuoti, kad galėtų pagrįsti išvadas ir užduoties rezultatus.

2330.A1 – Vidaus audito vadovas turi kontroliuoti priėjimą prie užduoties dokumentų. Jis, prieš pateikdamas dokumentus išorės šalims, jeigu reikia, turi gauti aukščiausių vadovų ir (arba) teisininkų leidimą.

2330.A2 – Vidaus audito vadovas turi nustatyti užduoties dokumentų saugojimo reikalavimus nepriklausomai nuo jų išsaugojimo būdo. Šie reikalavimai turi būti suderinti su organizacijos nuostatomis, atitinkamais norminiais teisės aktais ar kitais reikalavimais.

2330.C1 – Vidaus audito vadovas turi nustatyti konsultavimo užduoties dokumentų laikymo, saugojimo ir jų pateikimo vidaus ir išorės šalims politiką. Ši politika turi būti suderinta su organizacijos nuostatomis, atitinkamais teisės norminiais aktais ar kitais reikalavimais.

2340 – Užduoties atlikimo priežiūra

Užduoties vykdymas turi būti tinkamai prižiūrimas, kad būtų pasiekti tikslai, garantuota darbo kokybė ir gerėtų darbuotojų kvalifikacija.

Paiškinimas:

Priežiūros apimtis priklauso nuo vidaus auditorių profesionalumo, patirties ir užduoties sudėtingumo. Vidaus audito vadovas visiškai atsako už užduoties atlikimo priežiūrą, nepriklausomai nuo to, ar ją atlieka organizacijos, ar samdyti vidaus auditoriai; tačiau peržiūrai atlikti jis gali paskirti atitinkamus patyrusius vidaus auditorius.

Atitinkami duomenys, liudijantys apie atliktą priežiūrą, turi būti fiksuojami ir saugomi.

2330 – Documenting Information

Internal auditors must document relevant information to support the conclusions and engagement results.

2330.A1 – The chief audit executive must control access to engagement records. The chief audit executive must obtain the approval of senior management and/or legal counsel prior to releasing such records to external parties, as appropriate.

2330.A2 – The chief audit executive must develop retention requirements for engagement records, regardless of the medium in which each record is stored. These retention requirements must be consistent with the organization’s guidelines and any pertinent regulatory or other requirements.

2330.C1 – The chief audit executive must develop policies governing the custody and retention of consulting engagement records, as well as their release to internal and external parties. These policies must be consistent with the organization’s guidelines and any pertinent regulatory or other requirements.

2340 – Engagement Supervision

Engagements must be properly supervised to ensure objectives are achieved, quality is assured, and staff is developed.

Interpretation:

The extent of supervision required will depend on the proficiency and experience of internal auditors and the complexity of the engagement. The chief audit executive has overall responsibility for supervising the engagement, whether performed by or for the internal audit activity, but may designate appropriately experienced members of the internal audit activity to perform the review.

Appropriate evidence of supervision is documented and retained.

2400 – Rezultatų pateikimas

Vidaus auditoriai turi pateikti ataskaitą apie užduoties rezultatus.

2410 – Ataskaitos turinys

Ataskaitoje turi būti nurodyti užduoties tikslai, apimtis, padarytos išvados, rekomendacijos ir veiksmų planai.

2410.A1 – Galutinėje ataskaitoje, jei reikia, turi būti pateikta vidaus auditorių nuomonė ir (arba) išvados. Pateikiant nuomonę ar išvadą, būtina atsižvelgti į aukščiausių vadovų, tarybos (valdybos) ir kitų suinteresuotų šalių lūkesčius; ji turi būti pagrįsta pakankama, patikima, svarbia ir naudinga informacija.

Paaiškinimas:

Atliekant konkrečią užduotį, nuomonė gali būti išreiškiama pateikiant vertinimus, išvadas arba rezultatai gali būti pateikti kita forma. Konkreti užduotis gali būti susijusi su tam tikro proceso, rizikos ar veiklos padalinio kontrolės įvertinimu. Pateikiant nuomonę, reikia apsvarstyti užduoties rezultatus ir jų svarbą.

2410.A2 – Vidaus auditoriai skatinami ataskaitoje pažymėti ir teigiamus dalykus.

2410.A3 – Pateikiant rezultatus išorės šalims, reikia nurodyti rezultatų platinimo ir panaudojimo apribojimus.

2410.C1 – Ataskaitos apie konsultavimo užduočių atlikimą ir jų rezultatus forma ir turinys priklauso nuo konsultacijos pobūdžio ir kliento poreikių.

2400 – Communicating Results

Internal auditors must communicate the engagement results.

2410 – Criteria for Communicating

Communications must include the engagement’s objectives and scope as well as applicable conclusions, recommendations, and action plans.

2410.A1 – Final communication of engagement results must, where appropriate, contain internal auditors’ opinion and/or conclusions. When issued, an opinion or conclusion must take account of the expectations of senior management, the board, and other stakeholders and must be supported by sufficient, reliable, relevant, and useful information.

Interpretation:

Opinions at the engagement level may be ratings, conclusions, or other descriptions of the results. Such an engagement may be in relation to controls around a specific process, risk, or business unit. The formulation of such opinions requires consideration of the engagement results and their significance.

2410.A2 – Internal auditors are encouraged to acknowledge satisfactory performance in engagement communications.

2410.A3 – When releasing engagement results to parties outside the organization, the communication must include limitations on distribution and use of the results.

2410.C1 – Communication of the progress and results of consulting engagements will vary in form and content depending upon the nature of the engagement and the needs of the client.

2420 – Ataskaitų kokybė

Ataskaitos turi būti tikslios, objektyvios, aiškios, glaustos, dalykiškos, išsamios ir pateiktos laiku.

Paaiškinimas:

***Tiksli ataskaita** – tai be klaidų ir iškraipymų parengta ataskaita, kurioje pateikti svarbiausi faktai. **Objektyvi ataskaita** yra teisinga, patikima, parengta nešališkai ir įvertinus faktus bei aplinkybes.*

***Aiški ataskaita** yra lengvai suprantama ir logiška, nevarojant nebūtinų specialių terminų ir kurioje pateikta visa svarbi ir tiesiogiai susijusi informacija. **Glausta ataskaita** yra tokia ataskaita, kurioje pateikiama tik tai, kas būtina, vengiama detalizavimo, perdėto smulkmeniškumo, informacijos pertekliaus, daugžodžiavimo. **Dalykiška ataskaita** yra naudinga užduoties klientui ir organizacijai, nes nurodoma, ką reikia pagerinti. **Išsamioje ataskaitoje** yra viskas, kas svarbu tiems, kuriems pateikiama ataskaita, įskaitant visą svarbią ir reikalingą informaciją ir pastebėjimus, kurie pagrindžia išvadas ir rekomendacijas. **Laiku pateikta ataskaita** – tai pagal klausimo svarbumą tinkamu laiku pateikta ataskaita, kad vadovai galėtų imtis reikiamų veiksmų klausimui išspręsti.*

2421 – Klaidos ir praleidimai

Jei galutinėje ataskaitoje padaroma reikšminga klaida ar praleidžiama svarbi informacija, vidaus audito vadovas turi pateikti pataisytą informaciją visoms šalims, gavusioms ankstesnę ataskaitą.

2420 – Quality of Communications

Communications must be accurate, objective, clear, concise, constructive, complete, and timely.

Interpretation:

***Accurate** communications are free from errors and distortions and are faithful to the underlying facts. **Objective** communications are fair, impartial, and unbiased and are the result of a fair-minded and balanced assessment of all relevant facts and circumstances.*

***Clear** communications are easily understood and logical, avoiding unnecessary technical language and providing all significant and relevant information. **Concise** communications are to the point and avoid unnecessary elaboration, superfluous detail, redundancy, and wordiness. **Constructive** communications are helpful to the engagement client and the organization and lead to improvements where needed. **Complete** communications lack nothing that is essential to the target audience and include all significant and relevant information and observations to support recommendations and conclusions. **Timely** communications are opportune and expedient, depending on the significance of the issue, allowing management to take appropriate corrective action.*

2421 – Errors and Omissions

If a final communication contains a significant error or omission, the chief audit executive must communicate corrected information to all parties who received the original communication.

2430 – Teiginio „atlikta vadovaujantis tarptautiniais vidaus audito standartais“ vartojimas

Vidaus auditoriai gali skelbti, kad jų užduotys „atliktos vadovaujantis Tarptautiniais vidaus audito standartais“ tik tada, kai kokybės užtikrinimo ir gerinimo programos įvertinimo rezultatai atitinka šį teiginį.

2431 – Neatitikimų atskleidimas

Jeigu Vidaus audito apibrėžimo, Etikos kodekso ar *Standartų* nesilaikymas turėjo įtakos konkrečios užduoties atlikimui, ataskaitoje reikia nurodyti:

- Etikos kodekso ar *Standarto (-tų)* principą ar elgesio normą, kuria nevisiškai vadovautasi;
- nesilaikymo priežastį ar priežastis;
- nesilaikymo poveikį užduoties atlikimui ir ataskaitoje pateiktiems rezultatams.

2440 – Ataskaitos platinimas

Vidaus audito vadovas turi pateikti ataskaitą atitinkamoms šalims.

Paaiškinimas:

Vidaus audito vadovas yra atsakingas už užduoties galutinės ataskaitos, prieš ją paskelbiant, peržiūrą, patvirtinimą bei sprendimą, kam ir kaip ją pateikti. Jeigu vidaus audito vadovas šias pareigas kam nors deleguoja, jis (ji) vis tiek lieka už tai atsakingas.

2440.A1 – Vidaus audito vadovas yra atsakingas už tai, kad galutiniai rezultatai būtų pateikti šalims, galinčioms garantuoti, kad į pateiktus rezultatus bus tinkamai atsižvelgta.

2440.A2 – Vidaus audito vadovas, prieš pateikdamas rezultatus išorės šalims, turi, jei teisiniuose, įstatyminiuose ar norminiuose aktuose nenustatyta kitaip, atlikti šiuos veiksmus:

2430 – Use of “Conducted in Conformance with the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing”

Internal auditors may report that their engagements are “conducted in conformance with the *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*”, only if the results of the quality assurance and improvement program support the statement.

2431 – Engagement Disclosure of Nonconformance

When nonconformance with the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics or the *Standards* impacts a specific engagement, communication of the results must disclose the:

- Principle or rule of conduct of the Code of Ethics or *Standard(s)* with which full conformance was not achieved;
- Reason(s) for nonconformance; and
- Impact of nonconformance on the engagement and the communicated engagement results.

2440 – Disseminating Results

The chief audit executive must communicate results to the appropriate parties.

Interpretation:

The chief audit executive is responsible for reviewing and approving the final engagement communication before issuance and for deciding to whom and how it will be disseminated. When the chief audit executive delegates these duties, he or she retains overall responsibility.

2440.A1 – The chief audit executive is responsible for communicating the final results to parties who can ensure that the results are given due consideration.

2440.A2 – If not otherwise mandated by legal, statutory, or regulatory requirements, prior to releasing results to parties outside the organization the chief audit executive must:

- įvertinti, ar tai nepakenks organizacijai;
- jeigu reikia, pasikonsultuoti su aukščiausiais vadovais ir (ar) teisininku;
- kontroliuoti rezultatų platinimą, nustatant jų naudojimo apribojimus.

2440.C1 – Vidaus audito vadovas yra atsakingas už galutinių konsultavimo užduoties rezultatų pateikimą klientams.

2440.C2 – Konsultavimo metu gali būti atskleistos organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės problemos. Jeigu šie klausimai organizacijai yra svarbūs, apie juos turi būti pranešta aukščiausiems vadovams ir tarybai (valdybai).

2450 – Apibendrinamoji nuomonė

Pateikiant apibendrinamąją nuomonę, būtina atsižvelgti į aukščiausių vadovų, tarybos (valdybos) ir kitų suinteresuotų šalių lūkesčius; ji turi būti pagrįsta pakankama, patikima, svarbia ir naudinga informacija.

Paiškinimas:

Ataskaitoje turi būti nurodyti šie dalykai:

- *apimtis ir laikotarpis, su kuriais susijusi pateikiama nuomonė;*
- *apimties apribojimai;*
- *susijusios užduotys, taip pat kitų užtikrinimo paslaugas teikiančių asmenų, kurių rezultatais buvo remtasi ar jais pasitikima, darbai;*
- *rizikos ir kontrolės sistema ar kiti kriterijai, kuriais remiantis pateikiama apibendrinamoji nuomonė; ir*
- *apibendrinamoji nuomonė, sprendimas arba padaryta išvada.*

Pateikiant neigiamą apibendrinamąją nuomonę, turi būti nurodytos tai nulėmusios priežastys.

- Assess the potential risk to the organization;
- Consult with senior management and/or legal counsel as appropriate; and
- Control dissemination by restricting the use of the results.

2440.C1 – The chief audit executive is responsible for communicating the final results of consulting engagements to clients.

2440.C2 – During consulting engagements, governance, risk management, and control issues may be identified. Whenever these issues are significant to the organization, they must be communicated to senior management and the board.

2450 – Overall Opinions

When an overall opinion is issued, it must take into account the expectations of senior management, the board, and other stakeholders and must be supported by sufficient, reliable, relevant, and useful information.

Interpretation:

The communication will identify:

- *The scope, including the time period to which the opinion pertains;*
- *Scope limitations;*
- *Consideration of all related projects including the reliance on other assurance providers;*
- *The risk or control framework or other criteria used as a basis for the overall opinion; and*
- *The overall opinion, judgment, or conclusion reached.*

The reasons for an unfavorable overall opinion must be stated.

2500 – Pažangos stebėjimas

Vidaus audito vadovas yra atsakingas už įdiegimą ir priežiūrą sistemos, skirtos stebėti, kokių veiksmų imamasi dėl vadovams pateiktų rezultatų.

2500.A1 – Vidaus audito vadovas turi įdiegti poauditinės veiklos tvarką, skirtą stebėti ir nustatyti, ar vadovų numatyti veiksmai sėkmingai įgyvendinami arba gal aukščiausi vadovai prisiėmė riziką nesiiimti jokių veiksmų.

2500.C1 – Vidaus auditas turi stebėti, kokių veiksmų imamasi dėl konsultavimo užduoties rezultatų, dėl kurių buvo sutarta su klientu.

2600 – Informavimas apie prisiimtą riziką

Jei vidaus audito vadovas prieina išvados, kad vadovai prisiėmė tokio lygio riziką, kuri gali būti nepriimtina organizacijai, jis turi šį klausimą su jais aptarti. Jeigu vidaus audito vadovas nustato, kad šis klausimas neišspręstas, jis turi apie tai informuoti tarybą (valdybą).

Paaiškinimas:

Vadovų prisiimta rizika gali būti nustatyta atliekant užtikrinimo ar konsultavimo užduotis, atliekant vadovybės veiksmų, kurių ši ėmėsi dėl ankstesnių audito užduočių rezultatų, pažangos stebėjimą ar kitais būdais. Vidaus audito vadovas nėra atsakingas už klausimų, susijusių su rizikos prisiėmimu, sprendimą.

2500 – Monitoring Progress

The chief audit executive must establish and maintain a system to monitor the disposition of results communicated to management.

2500.A1 – The chief audit executive must establish a follow-up process to monitor and ensure that management actions have been effectively implemented or that senior management has accepted the risk of not taking action.

2500.C1 – The internal audit activity must monitor the disposition of results of consulting engagements to the extent agreed upon with the client.

2600 – Communicating the Acceptance of Risks

When the chief audit executive concludes that management has accepted a level of risk that may be unacceptable to the organization, the chief audit executive must discuss the matter with senior management. If the chief audit executive determines that the matter has not been resolved, the chief audit executive must report the matter to the board .

Interpretation:

The identification of risk accepted by management may be observed through an assurance or consulting engagement, monitoring progress on actions taken by management as a result of prior engagements, or other means. It is not the responsibility of the chief audit executive to resolve the risk.

PAGRINDINĖS SAVOKOS

Pridėtinė vertė (*add value*) – vidaus auditas sukuria vertę organizacijai (ir ja suinteresuotoms šalims) pateikdamas objektyvų ir tinkamą užtikrinimą bei prisidėdamas prie organizacijos veiklos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų veiksmingumo ir efektyvumo.

Pakankama kontrolė (*adequate control*) – tai vadovybės suplanuota ir įgyvendinta kontrolė, patikimai garantuojanti veiksmingą rizikos valdymą ir efektyvų bei ekonomišką organizacijos uždavinių ir tikslų įgyvendinimą.

Užtikrinimo paslaugos (*assurance services*) – tai objektyvus faktų tyrimas, siekiant nepriklausomai įvertinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesus. Tai gali būti finansų, veiklos, atitikimo, sistemų apsaugos arba specialios užduotys.

Taryba, valdyba (*board*) – tai aukščiausias organizacijos valdymo organas, kurio paskirtis vadovauti ir prižiūrėti organizacijos veiklą ir (arba) vadymą. Tarybos (valdybos) funkcijas dažniausiai atlieka nepriklausoma direktorių grupė (pavyzdžiui, direktorių taryba (valdyba), priežiūros taryba (valdyba), valdytojų ar globėjų taryba (valdyba)). Jeigu tokios grupės nėra, tai tarybos (valdybos) funkcijas atlieka organizacijos vadovas. „Taryba“ („valdyba“) gali būti laikomas ir audito komitetas, jeigu valdantysis organas jam pavedė vykdyti tokias funkcijas.

Nuostatai (*charter*) – tai oficialus dokumentas, kuriame nurodomi vidaus audito veiklos tikslai, įgaliojimai ir funkcijos. Vidaus audito nuostatuose apibrėžiamas vidaus audito statusas organizacijoje, suteikti įgaliojimai naudotis dokumentais, personalo paslaugomis ir materialiuoju turtu, reikalingais užduotims atlikti, bei apibrėžiama vidaus audito veiklos apimtis (sritis).

GLOSSARY

Add Value – The internal audit activity adds value to the organization (and its stakeholders) when it provides objective and relevant assurance, and contributes to the effectiveness and efficiency of governance, risk management, and control processes.

Adequate Control - Present if management has planned and organized (designed) in a manner that provides reasonable assurance that the organization’s risks have been managed effectively and that the organization’s goals and objectives will be achieved efficiently and economically.

Assurance Services – An objective examination of evidence for the purpose of providing an independent assessment on governance, risk management, and control processes for the organization. Examples may include financial, performance, compliance, system security, and due diligence engagements.

Board - The highest level of governing body charged with the responsibility to direct and/or oversee the activities and management of the organization. Typically, this includes an independent group of directors (e.g., a board of directors, a supervisory board, or a board of governors or trustees). If such a group does not exist, the “board” may refer to the head of the organization. “Board” may refer to an audit committee to which the governing body has delegated certain functions.

Charter – The internal audit charter is a formal document that defines the internal audit activity’s purpose, authority, and responsibility. The internal audit charter establishes the internal audit activity’s position within the organization; authorizes access to records, personnel, and physical properties relevant to the performance of engagements; and defines the scope of internal audit activities.

Vidaus audito vadovas (*chief audit executive*) – tai aukštesnes pareigas organizacijoje einantis asmuo, atsakingas už veiksmingą vidaus audito veiklos valdymą, atitinkantį vidaus audito nuostatus ir Vidaus audito apibrėžimą, Etikos kodeksą bei Standartus. Vidaus audito vadovas ar kiti asmenys, atskaitingi vidaus audito vadovui, turi turėti atitinkamus sertifikatus ir kvalifikaciją. Vidaus audito vadovo pareigų pavadinimas įvairiose organizacijose gali būti skirtingas.

Etikos kodeksas (*code of ethics*) – tai Vidaus auditorių instituto (VAI) parengtas Etikos kodeksas, kuriame pateikiami svarbūs vidaus auditoriaus profesijos ir audito atlikimo principai bei elgesio taisyklės, kuriose nurodoma, kokio elgesio tikimasi iš vidaus auditorių. Etikos kodekso turi laikytis tiek auditoriai, tiek organizacijos, teikiančios vidaus audito paslaugas. Etikos kodekso paskirtis – skleisti aukštą visuotinę vidaus audito profesijos atstovų etinę kultūrą.

Atitikimas (*compliance*) – tai laikymasis politikos, planų, procedūrų, įstatymų, norminių teisės aktų, sutarčių ir kitų reikalavimų.

Interesų konfliktas (*conflict of interest*) – tai visi ryšiai, kurie neatitinka arba gali neatitikti organizacijos interesų. Susikirtus interesams, kyla abejonių, ar asmuo galės objektyviai atlikti savo funkcijas.

Konsultavimo paslaugos (*consulting services*) – tai patariamojo pobūdžio klientui teikiamos paslaugos, dėl kurių pobūdžio ir apimties susitariama su klientu. Jomis siekiama suteikti pagalbą ir pagerinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesus, vidaus auditoriams neprisiimant vadovų funkcijų. Tai tokios paslaugos kaip patarimai, informavimas, pagalba ir mokymas.

Chief Audit Executive – Chief audit executive describes a person in a senior position responsible for effectively managing the internal audit activity in accordance with the internal audit charter and the Definition of Internal Auditing, the Code of Ethics, and the Standards. The chief audit executive or others reporting to the chief audit executive will have appropriate professional certifications and qualifications. The specific job title of the chief audit executive may vary across organizations.

Code of Ethics – The Code of Ethics of The Institute of Internal Auditors (IIA) are Principles relevant to the profession and practice of internal auditing, and Rules of Conduct that describe behavior expected of internal auditors. The Code of Ethics applies to both parties and entities that provide internal audit services. The purpose of the Code of Ethics is to promote an ethical culture in the global profession of internal auditing.

Compliance – Adherence to policies, plans, procedures, laws, regulations, contracts, or other requirements.

Conflict of Interest – Any relationship that is, or appears to be, not in the best interest of the organization. A conflict of interest would prejudice an individual's ability to perform his or her duties and responsibilities objectively.

Consulting Services – Advisory and related client service activities, the nature and scope of which are agreed with the client, are intended to add value and improve an organization's governance, risk management, and control processes without the internal auditor assuming management responsibility. Examples include counsel, advice, facilitation, and training.

Kontrolė (*control*) – visi veiksmai, kurių imasi vadovai, valdyba ir kitos šalys, siekdamos valdyti riziką ir padidinti tikimybę, kad nustatyti tikslai ir uždaviniai bus įgyvendinti. Vadovai planuoja, organizuoja, vadovauja veiklai taip, kad organizacijos tikslai ir uždaviniai būtų tikrai pasiekti.

Kontrolės aplinka (*control environment*) – tarybos (valdybos) ir vadovų požiūris į kontrolės svarbą organizacijoje ir su tuo susiję jų veiksmai. Kontrolės aplinka leidžia sukurti pagrindą ir prielaidas pagrindiniams vidaus kontrolės sistemos tikslams pasiekti. Kontrolės aplinką sudaro šie elementai:

- veiklos skaidrumas ir etikos (moralės) normos;
- vadovų veiklos principai ir darbo stilius;
- organizacijos struktūra;
- įgaliojimų ir funkcijų paskirstymas;
- personalo vadybos politika ir praktika;
- darbuotojų kompetencija.

Kontrolės procesai (*control processes*) – tai tokios kontrolės sistemos sudedamosios dalys kaip politika, procedūros (tiek rankinės, tiek automatizuotos) ir veiksmai, kurių paskirtis valdyti riziką taip, kad nebūtų viršytas organizacijoje priimtinas lygis.

Užduotis (*engagement*) – tai konkretaus vidaus audito pavedimo, uždavinio ar veiklos peržiūros atlikimas, pavyzdžiui, vidaus audito atlikimas, savęs vertinimo kontrolės peržiūra, sukčiavimo tyrimas arba konsultacija. Vykdamt konkrečią užduotį, gali būti atliekamos kelios smulkesnės užduotys ar veiksmai, padedantys įgyvendinti konkrečių susijusių tikslų grupę.

Užduoties tikslai (*engagement objectives*) – vidaus auditorių suformuluoti bendro pobūdžio teiginiai, apibūdinantys tai, ko siekiama atliekant užduotį.

Control – Any action taken by management, the board, and other parties to manage risk and increase the likelihood that established objectives and goals will be achieved. Management plans, organizes, and directs the performance of sufficient actions to provide reasonable assurance that objectives and goals will be achieved.

Control Environment – The attitude and actions of the board and management regarding the significance of control within the organization. The control environment provides the discipline and structure for the achievement of the primary objectives of the system of internal control. The control environment includes the following elements:

- Integrity and ethical values.
- Management’s philosophy and operating style.
- Organizational structure.
- Assignment of authority and responsibility.
- Human resource policies and practices.
- Competence of personnel.

Control Processes – The policies, procedures (both manual and automated), and activities that are part of a control framework, designed and operated to ensure that risks are contained within the level that an organization is willing to accept.

Engagement – A specific internal audit assignment, task, or review activity, such as an internal audit, control self-assessment review, fraud examination, or consultancy. An engagement may include multiple tasks or activities designed to accomplish a specific set of related objectives.

Engagement Objectives – Broad statements developed by internal auditors that define intended engagement accomplishments.

Užduoties išvada (*engagement opinion*) – tai vertinimas, išvada ir (arba) kitokia forma pateikti konkrečios vidaus audito užduoties rezultatai, susiję su tos užduoties tikslais ir jos apimtimi.

Užduoties atlikimo programa (*engagement work program*) – tai dokumentas, kuriame išvardytos procedūros, kurias reikia atlikti vykdant užduotį, kad būtų pasiekti užduoties tikslai.

Išorės paslaugų teikėjas (*external service provider*) – organizacijai nepriklausantis asmuo arba įmonė, turintys tam tikros srities specialiujų žinių, įgūdžių ir patirties.

Sukčiavimas (*fraud*) – bet kokie neteisėti veiksmai, pavyzdžiui tokie kaip apgaulė, slėpimas, piktnaudžiavimas pasitikėjimu. Šie veiksmai nesusiję su grasinimais smurtu arba panaudoti fizinę jėgą. Sukčiavimas – tai asmenų ar organizacijų veiksmai siekiant pinigų, turto ar paslaugų; arba vengimas mokėti už suteiktas paslaugas arba paslaugų neteikimas; arba siekimas asmeninės naudos arba naudos verslui.

Valdymas (*governance*) – tai tarybos (valdybos) sukurta struktūra ir procesai, skirti informuoti, vadovauti, valdyti ir kontroliuoti organizacijos veiklą, kad būtų pasiekti jos tikslai.

Trukdžiai (*impairment*) – tai veiksniai, ribojantys nepriklausomumą organizacijoje ir asmeninį objektyvumą, tokie kaip asmenų interesų konfliktai, audito apimties ribojimas, ribojimas naudotis dokumentais, materialiuoju turto, finansiniais ištekliais ir personalu.

Nepriklausomumas (*independence*) – nepriklausymas nuo sąlygų, kurios kenkia gebėjimui nešališkai vykdyti vidaus audito funkcijas.

Engagement Opinion - The rating, conclusion, and/or other description of results of an individual internal audit engagement, relating to those aspects within the objectives and scope of the engagement.

Engagement Work Program – A document that lists the procedures to be followed during an engagement, designed to achieve the engagement plan.

External Service Provider – A person or firm outside of the organization that has special knowledge, skill, and experience in a particular discipline.

Fraud – Any illegal act characterized by deceit, concealment, or violation of trust. These acts are not dependent upon the threat of violence or physical force. Frauds are perpetrated by parties and organizations to obtain money, property, or services; to avoid payment or loss of services; or to secure personal or business advantage.

Governance – The combination of processes and structures implemented by the board to inform, direct, manage, and monitor the activities of the organization toward the achievement of its objectives.

Impairment – Impairment to organizational independence and individual objectivity may include personal conflict of interest, scope limitations, restrictions on access to records, personnel, and properties, and resource limitations (funding).

Independence – The freedom from conditions that threaten the ability of the internal audit activity to carry out internal audit responsibilities in an unbiased manner.

Informacinių technologijų kontrolės priemonės (*information technology controls*) – tai kontrolės priemonės, kurios padeda tobulinti veiklos ir organizacijos valdymą ir nustato informacinių technologijų infrastruktūros sudedamųjų dalių (programinių priedėlių, informacijos, infrastruktūros ir personalo) bendrąsias ir specialiąsias kontrolės priemones.

Informacinių technologijų valdymo sistema (*information technology governance*) – tai sistema, kurią sudaro vadovai, organizacijos struktūra ir procesai, kurių paskirtis – užtikrinti, kad organizacijos informacinės technologijos prisidėtų prie organizacijos strategijos ir tikslų įgyvendinimo.

Vidaus audito veikla (*internal audit activity*) – departamento, skyriaus, konsultantų grupės arba kitų praktikuojančių specialistų teikiamos nepriklausomos ir objektyvios užtikrinimo ir konsultavimo paslaugos, skirtos organizacijai kurti pridėtinę vertę ir gerinti jos veiklą. Vidaus audito veikla prisideda prie organizacijos tikslų įgyvendinimo, sistemingai ir visapusiškai vertinama ir padėdama gerinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų veiksmingumą.

Tarptautinės profesinės praktikos pagrindai (*International professional practices framework*) – tai Vidaus auditorių instituto paskelbta konceptuali sistema, kurią sudaro svarbios nuostatos. Jos yra dviejų lygių, tai: 1) privalomos nuostatos ir 2) griežtai rekomenduojamos nuostatos.

Turi, privalo, reikia (*must*) – Standartuose žodis „turi, privalo, reikia“ reiškia besąlyginį reikalavimą.

Objektyvumas (*objectivity*) – tai vidinė nuostata, leidžianti vidaus auditoriams atlikti užduotį taip, kad galėtų garantuoti už savo darbo rezultatus ir neiti į kompromisus dėl darbo kokybės. Objektyvumas – tai, kai vidaus auditorių sprendimui nedaro įtakos kitų asmenų nuomonė.

Information Technology Controls – Controls that support business management and governance as well as provide general and technical controls over information technology infrastructures such as applications, information, infrastructure, and people.

Information Technology Governance – Consists of the leadership, organizational structures, and processes that ensure that the enterprise’s information technology supports the organization’s strategies and objectives.

Internal Audit Activity – A department, division, team of consultants, or other practitioner(s) that provides independent, objective assurance and consulting services designed to add value and improve an organization’s operations. The internal audit activity helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of governance, risk management and control processes.

International Professional Practices Framework – The conceptual framework that organizes the authoritative guidance promulgated by The IIA. Authoritative Guidance is comprised of two categories – (1) mandatory and (2) strongly recommended.

Must – The *Standards* use the word “must” to specify an unconditional requirement.

Objectivity – An unbiased mental attitude that allows internal auditors to perform engagements in such a manner that they have an honest belief in their work product and that no significant quality compromises are made. Objectivity requires internal auditors not to subordinate their judgment on audit matters to others.

Apibendrinamoji nuomonė (*overall opinion*) – tai vertinimas, išvada ar kitokia forma vidaus audito vadovo pateiktas rezultatas apie organizacijos veiklos valdymo, rizikos valdymo ir (arba) kontrolės procesus. Apibendrinamoji nuomonė yra vidaus audito vadovo profesinis sprendimas, pagrįstas daugelio užduočių ir kitos veiklos, atliktos per tam tikrą laikotarpį, rezultatais.

Rizika (*risk*) – tikimybė, kad gali atsitikti įvykis, turėsiantis neigiamos įtakos organizacijos tikslams. Rizika vertinama pagal jos padarinius ir pasireiškimo tikimybę.

Priimtina rizika (*risk appetite*) – rizikos dydis, kurį organizacija laiko priimtinu.

Rizikos valdymas (*risk management*) – tai procesas, kuriuo siekiama nustatyti, įvertinti, valdyti ir kontroliuoti galimus įvykius ar situacijas, siekiant pagrįstai garantuoti, kad organizacijos tikslai bus įgyvendinti.

Turėtų, reikėtų (*should*) – žodis „turėtų, reikėtų“ *Standartuose* vartojamas tada, kai norima pasakyti, kad reikalaujama vadovautis *Standartais*, nebent sprendimą jų netaikyti pateisintų aplinkybės.

Svarba (*significance*) – tai tam tikro dalyko santykinio svarbumo įvertinimas visumos atžvilgiu arba įvertinimas to dalyko kiekybinių bei kokybinių ypatybių, tokių kaip didumas, pobūdis, svarbumas ir padariniai. Profesinė nuojauta padeda vidaus auditoriams įvertinti dalyko svarbą, atsižvelgiant į iškeltų aktualiausių tikslų visumą.

Standartas (*standard*) – Vidaus audito standartų valdybos oficialiai paskelbtos profesinės veiklos nuostatos, kuriomis remiantis išdėstyti visos vidaus audito veiklos atlikimo ir jos vertinimo reikalavimai.

Overall Opinion - The rating, conclusion, and/or other description of results provided by the chief audit executive addressing, at a broad level, governance, risk management, and/or control processes of the organization. An overall opinion is the professional judgment of the chief audit executive based on the results of a number of individual engagements and other activities for a specific time interval.

Risk – The possibility of an event occurring that will have an impact on the achievement of objectives. Risk is measured in terms of impact and likelihood.

Risk Appetite – The level of risk that an organization is willing to accept.

Risk Management – A process to identify, assess, manage, and control potential events or situations to provide reasonable assurance regarding the achievement of the organization’s objectives.

Should – The *Standards* use the word “should” where conformance is expected unless, when applying professional judgment, circumstances justify deviation.

Significance – The relative importance of a matter within the context in which it is being considered, including quantitative and qualitative factors, such as magnitude, nature, effect, relevance, and impact. Professional judgment assists internal auditors when evaluating the significance of matters within the context of the relevant objectives.

Standard – A professional pronouncement promulgated by the Internal Audit Standards Board that delineates the requirements for performing a broad range of internal audit activities, and for evaluating internal audit performance.

Technologijomis pagrįsti audito metodai ir priemonės (*technology-based audit techniques*) – tai įvairios automatizuotos audito priemonės, tokios kaip universali audito programinė įranga, testavimo duomenų generatoriai, kompiuterizuotos audito programos, specializuotos audito paslaugų programos. Visa tai dar vadinama kompiuteriniais audito metodais ir priemonėmis (*angl. CAATs*).

Technology-based Audit Techniques – Any automated audit tool, such as generalized audit software, test data generators, computerized audit programs, specialized audit utilities, and computer-assisted audit techniques (CAATs).

Vidaus auditorių institutas

ETIKOS KODEKSAS

ETIKOS KODEKSO ĮVADAS

Vidaus auditorių instituto *Etikos kodekso* tikslas – ugdyti vidaus auditorių profesinę ir etinę kultūrą.

Vidaus auditas yra nepriklausoma, objektyvi užtikrinimo ir konsultavimo veikla, skirta kurti pridėtinę vertę organizacijai ir gerinti jos veiklą. Vidaus auditas prisideda prie organizacijos tikslų įgyvendinimo, sistemingai ir visapusiškai vertindamas ir padėdamas gerinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesų veiksmingumą.

Etikos kodeksas svarbus vidaus auditoriams siekiant objektyviai įvertinti organizacijos valdymo, rizikos valdymo ir kontrolės procesus. Vidaus auditorių instituto *Etikos kodeksas* išplečia Vidaus audito apibrėžimą ir nustato:

1. Principus, susijusius su vidaus auditoriaus profesija ir vidaus audito veikla.
2. Elgesio taisykles, kuriomis nustatoma, ko tikimasi iš vidaus auditorių. Taisyklėse paaiškinama, kaip praktiškai taikyti vidaus audito principus ir nurodoma, kaip turėtų elgtis vidaus auditoriai.

„Vidaus auditoriai“ tai Vidaus auditorių instituto nariai, atestuoti vidaus auditoriai arba kandidatai jais tapti ir asmenys, teikiantys vidaus audito paslaugas taip, kaip nustatyta Vidaus audito apibrėžime.

ETIKOS KODEKSO TAIKYMAS IR ĮGYVENDINIMAS

Etikos kodeksas taikomas tiek organizacijoms, tiek asmenims, teikiantiems vidaus audito paslaugas.

The Institute of Internal Auditors

CODE OF ETHICS

INTRODUCTION TO THE CODE OF ETHICS

The purpose of The Institute's Code of Ethics is to promote an ethical culture in the profession of internal auditing.

Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes.

A code of ethics is necessary and appropriate for the profession of internal auditing, founded as it is on the trust placed in its objective assurance about governance, risk management, and control. The Institute's Code of Ethics extends beyond the Definition of Internal Auditing to include two essential components:

1. Principles that are relevant to the profession and practice of internal auditing.
2. Rules of Conduct that describe behavior norms expected of internal auditors. These rules are an aid to interpreting the Principles into practical applications and are intended to guide the ethical conduct of internal auditors.

“Internal auditors” refers to Institute members, recipients of or candidates for IIA professional certifications, and those who perform internal audit services within the Definition of Internal Auditing.

APPLICABILITY AND ENFORCEMENT OF THE CODE OF ETHICS

This Code of Ethics applies to both entities and individuals that perform internal audit services.

Etikos kodeksą pažeidusių VAI narių, atestuotų vidaus auditorių arba kandidatų jais tapti elgesys vertinamas ir kontroliuojamas vadovaujantis VAI įstatais ir administracinėmis direktyvomis. Jeigu koks nors neetiško elgesio būdas nėra paminėtas elgesio taisyklėse, tai nereiškia, kad jis yra priimtinas ar nekompromituojantis – taip pasielgęs VAI narys, atestuotas vidaus auditorius arba kandidatas juo tapti gali būti baudžiamas numatytomis drausminėmis nuobaudomis.

PRINCIPAI

Vidaus auditoriai privalo vadovautis šiais principais:

1. Sąžiningumo principas

Vidaus auditorių sąžiningumas suteikia pagrindą pasitikėti jų darbu ir pasikliauti jų nuomone.

2. Objektyvumo principas

Vidaus auditoriai, rinkdami, vertindami ir pateikdami informaciją apie tikrinamą veiklą ar procesą, siekia didžiausio profesinio objektyvumo. Vidaus auditoriai, susidarydami nuomonę, atidžiai įvertina visas susijusias aplinkybes, ir nesileidžia, kad jų nuomonę paveiktų asmeniniai ar kitų asmenų interesai.

3. Konfidencialumo principas

Vidaus auditoriai supranta gaunamos informacijos vertę ir tai, kad ji yra tam tikros rūšies nuosavybė ir neatskleidžia jos be atitinkamo leidimo, išskyrus atvejus, kai tai nustatyta teisiniuose aktuose arba to reikia vykdant profesinius įpareigojimus.

4. Kompetensijos principas

Vidaus auditoriai privalo turėti žinių, įgūdžių ir patirties, reikalingų vidaus audito paslaugoms teikti.

For IIA members and recipients of or candidates for IIA professional certifications, breaches of the Code of Ethics will be evaluated and administered according to The Institute's Bylaws and Administrative Directives. The fact that a particular conduct is not mentioned in the Rules of Conduct does not prevent it from being unacceptable or discreditable, and therefore, the member, certification holder, or candidate can be liable for disciplinary action.

PRINCIPLES

Internal auditors are expected to apply and uphold the following principles:

1. Integrity

The integrity of internal auditors establishes trust and thus provides the basis for reliance on their judgment.

2. Objectivity

Internal auditors exhibit the highest level of professional objectivity in gathering, evaluating, and communicating information about the activity or process being examined. Internal auditors make a balanced assessment of all the relevant circumstances and are not unduly influenced by their own interests or by others in forming judgments.

3. Confidentiality

Internal auditors respect the value and ownership of information they receive and do not disclose information without appropriate authority unless there is a legal or professional obligation to do so.

4. Competency

Internal auditors apply the knowledge, skills, and experience needed in the performance of internal audit services.

ELGESIO TAISYKLĖS

1. Sąžiningumas

Vidaus auditoriai:

- 1.1. Turi atlikti savo darbą sąžiningai, atidžiai ir atsakingai.
- 1.2. Turi laikytis įstatymų ir atskleisti dalykus, kaip tai nustatyta įstatymuose ir kaip to reikia atliekant profesines pareigas.
- 1.3. Negali sąmoningai dalyvauti jokioje neteisėtoje veikloje arba imtis veiksmų, kurie kompromituotų vidaus auditoriaus profesiją arba pačią organizaciją.
- 1.4. Turi gerbti teisėtus ir etiškus organizacijos tikslus ir prisidėti prie jų įgyvendinimo.

2. Objektyvumas

Vidaus auditoriai:

- 2.1. Negali turėti tokių ryšių arba dalyvauti tokioje veikloje, kuri kenkia arba galėtų pakenkti jų nešališkumui ir prieštarautų organizacijos interesams.
- 2.2. Negali priimti dovanų, kad nebūtų pakenkta jų profesiniam vertinimui.
- 2.3. Turi atskleisti visus jiems žinomus svarbius faktus, kurių neatskleidus ataskaita apie tikrinamą veiklą būtų neteisinga.

3. Konfidencialumas

Vidaus auditoriai:

- 3.1. Privalo atsakingai naudoti ir saugoti informaciją, gautą atliekant savo pareigas.
- 3.2. Negali naudoti informacijos asmeniniams tikslams arba tokiam tikslui, kuris prieštarautų įstatymams arba kenktų organizacijos teisėtiems ir aukšta morale pagrįstiems tikslams.

RULES OF CONDUCT

1. Integrity

Internal auditors:

- 1.1. Shall perform their work with honesty, diligence, and responsibility.
- 1.2. Shall observe the law and make disclosures expected by the law and the profession.
- 1.3. Shall not knowingly be a party to any illegal activity, or engage in acts that are discreditable to the profession of internal auditing or to the organization.
- 1.4. Shall respect and contribute to the legitimate and ethical objectives of the organization.

2. Objectivity

Internal auditors:

- 2.1. Shall not participate in any activity or relationship that may impair or be presumed to impair their unbiased assessment. This participation includes those activities or relationships that may be in conflict with the interests of the organization.
- 2.2. Shall not accept anything that may impair or be presumed to impair their professional judgment.
- 2.3. Shall disclose all material facts known to them that, if not disclosed, may distort the reporting of activities under review.

3. Confidentiality

Internal auditors:

- 3.1. Shall be prudent in the use and protection of information acquired in the course of their duties.
- 3.2. Shall not use information for any personal gain or in any manner that would be contrary to the law or detrimental to the legitimate and ethical objectives of the organization.

4. Kompetencija

Vidaus auditoriai:

4.1. Turi teikti tik tokias paslaugas, kurioms atlikti jie turi reikalingų žinių, įgūdžių ir patirties.

4.2. Vidaus audito paslaugas turi teikti vadovaudamiesi *Tarptautiniais vidaus audito standartais*.

4.3. Turi nuolat kelti savo kvalifikaciją, gerinti paslaugų kokybę ir jų veiksmingumą.

4. Competency

Internal auditors:

4.1. Shall engage only in those services for which they have the necessary knowledge, skills, and experience.

4.2. Shall perform internal audit services in accordance with the *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*.

4.3. Shall continually improve their proficiency and the effectiveness and quality of their services.
